

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Rapport

R67:1988

Boendepreferenser

**Felkällor vid studier i
frågeundersökningar**

Torsten Österman

INSTITUTET FÖR BYGGDOKUMENTATION	
Accnr	
Plac	Sei

R/SH

Byggeforskningsrådet

R67:1988

BOENDEPREFERENSER

Felkällor vid studier i frågeundersökningar

Torsten Österman

Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 860410-5
från Statens råd för byggnadsforskning till Torsten
Österman, Djuphamn.

REFERAT

Frågeundersökningar av boendepreferenser används företrädesvis i samband med den politiska styrningen av bostadsbyggandet och i den debatt som är aktuell därkring. Med större stringens och mindre måtfel skulle denna typ av undersökningar också kunna användas oftare i den direkta bebyggelseplaneringen.

I en fallstudie granskas här måtfel och precisionsbrister i ett på flera sätt typiskt frågeundersökningsmaterial. Materialet härrör från en riksenkät som genomförts av Stiftelsen för opinionsanalyser och finns tillgängligt i FSI:s databank, liksom vid SSD, Statvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet.

Bland de olika brister som kan påvisas, framträder den största missvisningen i form av ett regelmässigt tolkningsfel som rör variationen i tidpunkt för de boendepreferenser som framförs. Det framgår helt klart att åtskilliga preferenser utgör önskemål för framtiden. Detta går enkelt att ta hänsyn till och det visar sig då att de angelägna önskemål som finns för dagen i hög grad motsvarar det faktiska bostadsbeståndet. Med hjälp av sammanslagningar av datamängder i FSI:s databas, visas bl a också att de allra flesta bor i villa/småhus under den del av livscykeln då man har barn i hushållet. Vidare konstateras att det finns en variation av önskemål under livets olika skeden som utgör starka skäl att i bebyggelseplaneringen nogsamta blanda olika bostadstyper inom samma närområde och att exploateringen bör ske i långsam takt under en mycket lång period.

I Byggnadsforskningsrådets rapportserie redovisar forskaren sitt anslagsprojekt. Publiceringen innebär inte att rådet tagit ställning till åsikter, slutsatser och resultat.

Denna skrift är tryckt på miljövänligt, oblekt papper.

R67:1988

ISBN 91-540-4924-5

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Svenskt Tryck Stockholm 1988

I N N E H Å L L

Inledning.....	1
Olika indikatorer på boendepreferenser.....	1
Tolkningsproblem och felkällor hos frågeindikatorer.....	2
Precisionsbrister och instabila mätvärden.....	2
Systematiska fel.....	4
Allmänt om material och resultatredovisning.....	4
Urval och bortfall.....	5
Boende och boendepreferenser - Diagram 1.....	6
Internbortfall.....	7
Boendepreferenser - Diagram 2.....	9
Skillnaden i resultat vid olika hantering av internbortfallet.....	10
Korrigerig av ett trivialt men vanligt fel.....	11
Boendepreferenser - Diagram 3.....	13
Boendepreferenser - behov och intresseinriktningar.....	14
Boende och boendepreferenser i hushåll med särskilda utrymmes- behov - Diagram 4A, 4B.....	15
Boende och boendepreferenser i hushåll med olika inkomst - Diagram 5A, 5B.....	17
Ålder, boende och boendepreferenser.....	20
Typ av bostad i olika åldersgrupper - Diagram 6.....	21
Boendepreferenser i olika åldersgrupper - Diagram 7 - 9.....	22

BILAGA 1

Typ av bostad i olika åldersgrupper - Tabell B 1, B 2.....	27
Boendepreferenser och differens mellan önskat och faktiskt bo- ende i olika åldersgrupper - Tabell B 3 - B 8.....	28
Differens mellan önskat och faktiskt boende i olika befolk- ningsgrupper - Tabell B 9.....	31
Diagram över boende och boendepreferenser bland:	
Befolkningsgrupper från olika ortstyper.....	32
Olika riksområden.....	34
Medlemmar av olika fackorganisationer.....	36
Olika väljargrupper.....	38
Hushåll med olika inkomst.....	40
Hushåll med olika storlek.....	41

FELKÄLLOR VID STUDIER AV BOENDEPREFERENSER

Inledning

Behov av och önskemål om olika typer av bostäder beror av en lång rad faktorer i samhällets materiella förändringar och idéströmningar och kommer till uttryck på många olika sätt. Det mesta talar för att dessa uttryck i grova drag fångas upp och tas till vara i den politiska och tekniska planeringen av bostadsbyggandet. En hel del av den information som tas tillvara i denna planering torde dock tillkomma genom praktisk erfarenhet vilket skapar en eftersläpande anpassning som är kostsam såväl ekonomiskt som i termer av livskvalitet. Förbättrade indikatorer på efterfrågan av olika bostadstyper har alltså en viktig roll att fylla.

I det följande skall kort kommenteras allmänna kvalitetsdrag hos några sådana indikatorer. Huvudsaklig tonvikt läggs vid indikatorer från frågeundersökningar. Rapportens syfte är att empiriskt exemplifiera speciella, viktiga validitetsfel i normalt förekommande tolkningar av resultaten från frågeundersökningar.

Huvuddelen av denna korta rapport ägnas åt redovisningen av detta empiriska exempel och resultatens riktning efter vissa korrigeringar.

Olika indikatorer på boendepreferenser

Antydningar om efterfrågan på olika typer av bostäder kan man få på flera olika sätt. Ett sätt är att granska köer av olika slag. Köen är dock en indikator med mycket stora brister. De som står i kö för att få en hyreslägenhet eller ett småhus utgör endast ett mindre urval och är inte representativt för de befolkningsgrupper som efterfrågar den aktuella bostadstypen. Åtskilliga går förbi köen och skaffar sig bostad på annat sätt, andra är redan i besittning av önskad bostad, men står ändå i kö för att göra en bra affär på en bostadsrätt, ett småhus eller för eventuellt kommande behov. Vidare är köregistren ofta inaktuella beroende på att uppdateringen släpar efter. En annan indikator med stora brister är prisbildningen. Små grupper med stora resurser ger lätt en prisbildning som snedvrider perspektivet om man vill få en uppfattning om vilka bostäder som efterfrågas av folkflertalet.

För både köer och priser gäller naturligtvis också att den bild de ger av bostadspreferenserna i hög grad styrs av utbudet (som i sin tur inte bara styrs av preferenser utan i hög grad av låneregler och lokala planambitioner m.m.) och dess lokalt kraftiga variationer, trots att meningen kanske snarast var den omvända - bilden av preferenserna skulle styra utbudet.

I huvudsak återstår då frågeundersökningar där brister av detta slag inte är fullt lika påfallande.

Frågeundersökningar om vilken bostadstyp man helst vill bo i brukar i vissa allmänna avseenden alla ge samma resultat - de flesta vill bo i eget småhus, flera än vad som gör det idag. Undersökningsresultaten blir i allmänhet likartade oavsett hur frågorna formulerats, huruvida datainsamlingen gjorts med hjälp av postal enkät eller någon form av intervjuundersökning.

Trots samstämmigheten mellan de olika frågeundersökningar om boendepreferenser som gjorts, finns det ändå ingen enighet om huruvida man kan eller skall dra bestämda slutsatser av dem.

Tolkningsproblem och felkällor hos frågeindikatorer

Det finns också skäl att vara försiktig med slutsatser, framför allt då man försöker tolka undersökningsresultaten i termer av faktisk efterfrågan på olika bostadstyper. Preferenser för olika bostadstyper kan inte utan vidare översättas till efterfrågan. Frågeundersökningar med en utformning som är ägnad att mer direkt indikera faktisk efterfrågan, förekommer knappast alls. Ett skäl till detta är att sådana undersökningar måste vara relativt omfattande och därmed kostsamma, samtidigt som erfarenheten av vad satsningen kan ge i mer konkret utbyte är begränsad.

Även om vi tillsvidare antar att människor - åtminstone i grova drag - tar hänsyn till de olika praktiska faktorer som måste inkluderas för att deras bostadsönskemål skall kunna översättas till faktisk efterfrågan, återstår en rad problem.

Mätproblem och fallgropar av olika slag uppträder alltså även då man med en mer modest ambitionsnivå försöker tolka en frågeundersökning om bostadspreferenser i termer av just bara allmänna önskemål och inget annat.

Bortfallsproblemet vid frågeundersökningar är väl känt och jag skall senare i texten återkomma till det. Under senare år har det dock också börjat bli mer allmänt känt att den felkälla som bortfallet normalt kan väntas ge upphov till i sammanhang som dessa är väsentligt mindre än de fel som kan uppstå genom vanskligheter i frågeformuleringssteknik och analys.

Framför allt brukar noteras problem i termer av dels tolkningsfel, dels precisionsbrister i mätinstrument och mätobjekt (oklara uppfattningar och vaga tankegångar hos de undersökningsspersoner som besvarar frågorna). I elementära läroböcker brukar de hänföras under rubrikerna validitetsbrister respektive reliabilitetsbrister.

Precisionsbrister och instabila mätvärden

Med reliabilitet avses mätvärden som varierar mellan olika mätningar trots att de förväntats ge samma resultat. Man skulle kunna likna det vid avläsning av en tumstock, där vi antingen är så pass darrhänpta eller ser siffrorna så pass dåligt att vi läser av en smula olika vid varje mät försök med lika många överskattningar som underskattningar som följd.

Medelvärdet av mätningar som genomförs under sådana förutsättningar kommer med matematisk nödvändighet att ligga allt närmare det sanna värdet i takt med stigande antal mät försök.

Denna typ av mätfel skulle därmed egentligen inte vara till större bekymmer vid analyser av aggregerade data, t.ex. då vi i en frågeundersökning intresserar oss för medelvärden eller procentsiffror för större grupper av individer. De olika individerna i gruppen representerar nämligen ur matematisk synvinkel olika mätvärden, vars reliabilitets-mätfel tar ut varandra. Medelvärdet (eller procentsiffran) blir därför tämligen korrekt och den återstående felvisningen kan lätt beräknas. *

Termen "reliabilitet" (som många elementära läroböcker fortfarande använder) är dock förvirrande och på sätt och viss missvisande. Den bristande precisionen i mätvärdena vid frågeundersökningar hänger nämligen i hög grad samman med egenskaper hos mätobjekten, d.v.s. undersökningspersonerna och inte hos mätinstrumentet. Vi kan t.ex. konstatera att om en person besvarar frågor kring ett spörsmål som han/hon är väl förtrogen med, har klara föreställningar och bestämda åsikter om, så får vi mycket stabila mätvärden. Om personen inte är lika förtrogen med eller har tänkt så mycket på det som spörsmålet gäller utan har mer oklara uppfattningar så får vi mycket instabila mätvärden. Den sämre mätvärdesstabilitet som kan konstateras i det senare fallet, får här inte ses som en precisionsbrist i mätinstrumentet ("reliabilitetsbrist"), utan är tvärtom en sann egenskap hos mätobjektet. Istället för ett mätfel som helst borde elimineras, har vi här alltså gjort en korrekt och angelägen avläsning. Situationen kan på många sätt jämföras med kvantfysikens mätning av elementarpartiklarna och deras rörelser.

Att en stor del av instabiliteten i mätvärden inte beror på brister i mätinstrumenten utan på sanna egenskaper i undersökningspersonernas tankevärld, förenklar tyvärr inte alltid tolkningen av resultatet - ofta tvärtom. Bl.a. kan vissa systematiska mätfel uppträda i samband med instabila mätvärden från ett ur "reliabilitetssynpunkt" utmärkt mätinstrument. Så t.ex. är det vanligt att klara ställningstaganden är överrepresenterade i frågeundersökningar. Skenbart tydliga preferenser för både den ena och den andra bostadstypen kan alltså uppträda trots att bestämda åsikter egentligen saknas. Svar av typen "vet ej", "osäker", "ingen åsikt" m.m., är ofta underrepresenterade och visar sig istället genom inkonsistenta svarsmönster och instabila mätvärden.

Genom en speciell utformning av frågeformuleringar och ett större antal upprepade frågor kan man lösa upp detta mätfel i enkla matematiska modeller. Sådana förutsättningar är dock sällan uppfyllda i frågeundersökningar av normalt förekommande typ (SIFO, IMU, m.fl. använder en teknik där dessa förutsättningar som regel helt saknas).

Det material som skall granskas i denna rapport uppfyller dessa krav till en del men inte helt. Bl.a. av detta skäl kommer min analys inte att gå djupare in på korrigerings- eller precisionsbrister. Vissa andra manipuleringar av data som genomförs, medför dock att de systematiska fel som på ovannämnda sätt kan åstadkommas av mätvärdesdestabiliserande egenskaper hos mätobjekten, ter sig av minskat intresse.

* Multipla indikatorer - möjligheter och begränsningar; Wikman-Bernow-Österman; FSI, Sthlm 1975/ Överväganden vid konstruktion av index; Wikman-Österman-Bernow; Beredskapsnämnden för Psykologiskt Försvar; Stockholm 1975.

Det som här sagts om osäkra svar som falskeligen ter sig som säkra ställningstaganden berör i hög grad ett viktigt osäkerhetsproblem, nämligen hur "äkta" svaren är. Hur många av dem som tycker det vore bra att bo i villa känner att detta är ett önskemål som verkligen betyder något och som de i hög grad vill eftersträva efter bästa förmåga? Att kunna skilja mellan ställningstaganden som är desamma i sak men har mycket stora skillnader i styrka, kan ibland vara relevant för de slutsatser som eftersträvas. Möjligheterna att kontrollera detta beror i hög grad av hur många kompletterande frågor man har tillgång till - ett problem framför allt vid intervjuundersökningar där varje fråga medför en påtaglig tilläggskostnad och där underlaget därför som regel är magert.

Systematiska fel

Om vi tar exemplet med tumstocken från ovan, så kan systematiska fel uppstå genom att varje centimeter är felaktigt angiven med ett par millimeter för mycket. Varje försök till mätning med en sådan tumstock medför en överskattning av det sanna värdet. Felet kvarstår naturligtvis hur många mätningar som än görs.

Systematiska fel är allvarliga och kan vara mycket svåra att avslöja om man inte har tillgång till alternativa mått. När det gäller frågeundersökningar finner vi alltså återigen att tillgången till flera frågeindikatorer vid samma mättillfälle medverkar till möjligheterna att kontrollera mätfel.

Systematiska feltolkningar i samband med frågeundersökningar inträffar dock sällan som följd av direkta "fel" i mätinstrumentet, utan oftare som en följd av slarv och felaktigheter då frågesvaren tolkas. Avläser man tum-måtten på en helt riktig tumstock och tror siffrorna avser centimeter, kan man inte skylla på mätinstrumentet. De systematiska överskattningarna beror på avläsaren.

Det empiriska exemplet som redovisas nedan illustrerar just ett sådant allvarligt felgrepp.

Allmänt om material och resultatredovisning

Vid en presskonferens hösten 1985 presenterade Sveriges Villaägarförbund uppgifter ur en riksenkät som genomförts av Stiftelsen för opinionsanalyser samma år. Uppgifterna handlade om boendepreferenser och det är dessa uppgifter och detta basmaterial som här skall granskas.

Stiftelsens undersökningar har ägt rum i stort sett årligen sedan 1979 och genomförs i form av postenkäter. Vid varje enskild undersökningstillfälle ställs omkring 600 frågor. Det stora antalet frågor ökar, som nämnts ovan, möjligheterna att utvärdera en rad felkällor.

Stiftelsens mätningar utformas enligt en bestämd systematik som syftar till att fånga medborgaropinioner inom ett mycket brett fält och under mycket lång tid. Verksamheten stöds av en lång rad finansiärer - offentliga institutioner, företag och organisationer - vilka dock ej kan betraktas som uppdragsgivare eftersom de saknar möjlighet att påverka undersökningarnas utformning annat än genom att lämna synpunkter och förslag.

Stiftelsens undersökningsmaterial finns tillgängligt vid SSD, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet, samt vid Forskningsgruppen FSI, Stockholm.

Stiftelsens mätning 1985 innehöll en serie frågor om boende varav en enstaka enkel fråga gällde hur man helst vill bo. Svarsfördelningen gav en stor majoritet för småhus. Men undersökningen hade ett stort bortfall och därtill kom ett betydande internbortfall - medan nästan alla hade svarat på t.ex. frågor om hur de bor idag, så hade så många som var femte "hoppat över" frågan om hur de helst skulle vilja bo. I den kritiska debatt som följde på Villaägareförbundets presentation, underströks dessa osäkerheter.

Urval och bortfall

Av ett sannolikhetsurval på riksnivå om 3080 personer i åldrarna 18-74 år svarade 64,1 %. (Frågorna har delats upp på suburval, vilket medför att det exakta bastalet för de bostadsfrågor som skall granskas i det följande, är 1 702.) Bortfallet - över 35 % - är normalt för en enkätundersökning men motiverar utan tvekan en ingående granskning av huruvida bortfallet kan väntas medföra betydande snedvridningar av resultaten från undersökningen. En sådan har genomförts av Lennart Brantgärde, Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.*

Slutsatsen av Brantgärdes granskning är att bortfallet inte tycks ha medfört några anmärkningsvärda skevheter utan att svarsmaterialet väl representerar rikets befolkning vad avser röstandet i riksdagsvalet, fördelning på geografisk region, kön ålder (en viss överrepresentation av yngsta och äldsta åldersgrupper kan dock konstateras), m.m.

Eftersom det är fråga om en postenkät får man likväl räkna med en viss underrepresentation av nyligen flyttade och personer utan fast adress, emedan postenkäten förlitar sig på registeruppgifter som kan vara flera månader gamla. De fel som detta ger upphov till är dock marginella. Så länge materialet inte används för att dra preciserade slutsatser på någon enstaka eller halv procent när - vilket bör undvikas även av andra skäl - behövs dock inga särskilda statistiska vägningar för att möjliggöra en seriös tolkning av materialet.

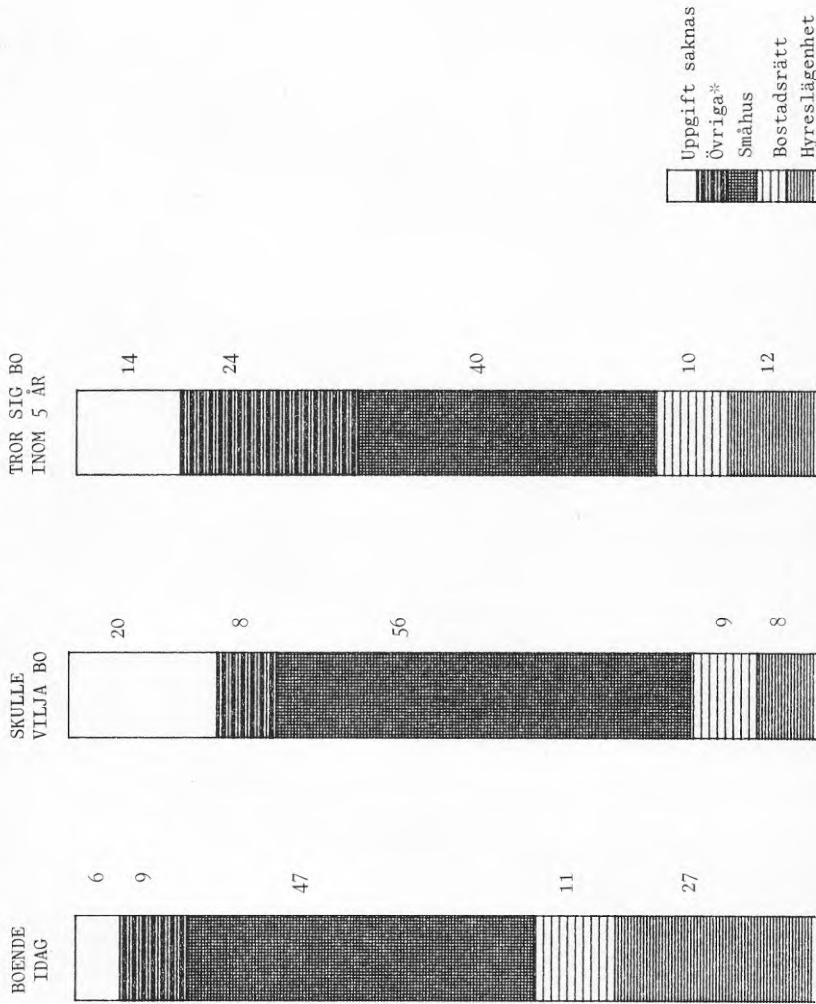
Mot bakgrund av detta konstaterande illustreras svarsfördelningarna på tre frågor i Stiftelsens riksenkät 1985 i diagram 1 på näststående sida.

* SSD-rapport nr 2. Svenska folket 1979-1985; sex enkäter från Stiftelsen för opinionsanalyser. Se även SSD-kontakt nr 3-4 1985.

Diagram 1

BOENDE OCH BOENDEPREFERENSER

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

* Som övriga räknas ex. tjänstebostad, inneboende, jordbruksfastighet m.m. samt beträffande de två staplarna till höger även de som svarat "vet inte"

Internbortfall

Till det bortfall som består av att utvalda personer ej medverkat i undersökningen, kommer det ett visst bortfall på varje enskild fråga genom att en del av de medverkande "hoppar över" den och lämnar den obesvarad. Detta bortfall som alltså varierar från fråga till fråga, brukar kallas "internbortfall".

Vi skall här intressera oss för dem som ej besvarat frågan "Hur skulle Ni helst vilja bo?" i Stiftelsens riksenkät 1985. Internbortfallet redovisas i det omönstrade fältet ("uppgift saknas") överst i varje stapel på föregående sida. Som där framgår är det 20 %, d.v.s. var femte som inte har besvarat frågan om hur de skulle vilja bo (mittensta stapeln i diagrammet).

Resultatet påverkas naturligtvis av hur man hanterat detta bortfall. Villaägareförbundet valde vid sin analys att exkludera det ur bastalet. Förfarandet är inte att rekommendera vid så här pass stora internbortfall. Även de som svarat "vet inte" (4 %, ingår bland "övriga" i diagram 1) exkluderades, mot vedertagen praxis.

En närmare analys ger vid handen att merparten av dem som inte angivit något önskemål av allt att döma inte anser att en annan bostadstyp skulle passa bättre för deras del än den de redan har. Bl.a. kan konstateras att vad gäller en rad nyckelvariabler har hyresgäster som helst vill ha hyreslägenhet ungefär samma fördelning som de hyresgäster som ej angivit något önskemål. Dessa båda grupper skiljer sig å andra sidan påtagligt från de villaägare som trivs med sitt villaboende - vilka i sin tur dock i hög grad liknar de villaägare som ej angivit något önskemål. O.s.v. Vad som menas med nyckelvariabler skall jag strax återkomma till.

Det är naturligtvis en logik i det att just de som är förhållandevis nöjda med sin nuvarande bostad uppfattar frågan om hur de helst skulle vilja bo som ganska inaktuell och följaktligen hoppar över den.

Det finns fler indikationer i samma riktning. En fråga om man uppfattar en bättre bostad som ett viktigt krav (oavsett om samma eller annan typ av bostad) tyder också på att de flesta av dem som ej besvarat frågan om bostadspreferens i själva verket är relativt tillfreds.

Tabell 1

Andel som uppger att en bättre bostad är ett viktigt eller ganska viktigt krav idag.

Har den bostadstyp de önskar	Önskar annan typ nämligen	Ej angivit något önskemål
Hyres- lägenhet	Hyres- lägenhet	
Bostads- rätt	Bostads- rätt	
Eget småhus	Eget småhus	
11%	36%	12%
(103)	(28)	(405)
6%	33%	
(84)	(67)	(322)
4%	30%	
(620)	(322)	(405)

Anm. Siffror inom parentes anger bastal. Siffran i fjärde kolumnen har för litet bastal för att kunna tolkas (felmarginall c:a +/-18%)

Bland dem som ej angivit någon önskemål om annan bostadstyp än sin nuvarande är det endast 12 % som anger att en bättre bostad är angeläget för dem i dagsläget, jämfört med nästan tre gånger fler eller 32 % av dem som angivit önskemål om annan bostadstyp (bostal = 444)*.

En fjärdedel av dem som anser att en bättre bostad är viktigt i dagsläget och som angivit önskemål om vilken typ av bostad de helst vill bo i (bas = 186), har angivit att de vill ha samma typ av bostad som de har idag. Härav inses att en hel del av de 12 % längst till höger i tabell 1 kan reduceras på motsvarande sätt - de önskar en annan bostad men samma typ av bostad som idag. Den andel bortfallande svar som återstår att förklara börjar därmed närma sig en mer rimlig nivå. Endast en mycket liten andel av dem som "hoppat över" frågan om önskad bostadstyp, kan alltså antas vilja ha en annan typ än den de har idag - svarsbortfallet kan mot den bakgrunden te sig relativt begripligt.

Att angelägenhetsgraden är ganska låg även bland dem som önskar annan bostadstyp (endast drygt 30 % av dessa uppger att det är viktigt för dagen), kan te sig som motsägelsefullt för det resonemang som här förts. Vi skall dock senare bli varse att analysen är konsistent och att sammanhanget är både enkelt och logiskt.

Jag avstår från att gå vidare med de ytterligare indikationer och preciseringar som skulle vara möjliga eftersom avsikten här endast är att ta reda på internbortfallets allmänna utseende och anvisa en princip att hantera det som gör resultaten tolkningsbara. En enkel sådan princip är att hänföra dem som ej besvarat frågan om vilken bostadstyp de helst skulle vilja ha, till den bostadstyp de har idag. Detta har gjorts i diagram 2 på näststående sida.

Redan den översiktliga analys som här gjorts ger dessutom grund för antagandet att de som ej besvarat frågan om vilken bostadstyp de önskar, i huvudsak kan jämföras med dem som är tillfreds - eller åtminstone för dagen inte är missnöjda - med den bostadstyp de har. Detta antagande kan ses som ett stöd till den hantering av internbortfallet som här föreslagits. Till den del detta antagande inte är helt korrekt, kommer siffrorna att medföra en viss underskattning av andelen som vill bo i småhus. Underskattningen blir sannolikt dock obetydlig och den bokstavliga tolkningen av rubrikerna i diagram 2 förblir oantastlig.

Slutligen kan det i detta sammanhang nämnas att vad som här sagts om internbortfallets utseende nästan exakt kan översättas på dem som svarat "vet inte". Dessa båda grupper har därför hanterats på samma sätt i diagram 2 och i övrigt i det följande. Likheten mellan dem som svarat "vet ej" och inte svarat alls, är allt annat än oväntad. Utbytbarheten brukar vara hög. Om man utesluter "vet ej" bland svarsalternativen och man inte har medel att pressa fram ett ställningstagande (vilket man saknar vid enkät men har vid t.ex. personlig intervju), så får man således alltid räkna med ett ökad svarsbortfall på köpet.

* I tabell 1 redovisas endast siffror för dem som önskat hyreslägenhet, bostadsrätt eller småhus (sammanlagd bas = 417). Till dessa kommer ytterligare 27 som angivit att de önskar annan typ av bostad (tjänstebostad, m.m.).

Diagram 2

BOENDEPREFERENSER

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Samtliga

Bastal: 1 702

* Inkluderar även eget radhus, kedjehus

** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende, jordbruksfastighet etc.

Skillnaden i resultat vid olika hantering av internbortfallet

Siffrorna från Villaägareförbundets redovisning, kan nu jämföras med en sammanställning av siffrorna från diagram 2 på föregående sida. I jämförelsen har jag frångått den bokstavliga tolkningen enligt rubrikerna i diagrammet. Enligt det antagande som nämnts ovan (om likheten mellan dem som ej anfört önskemål och dem som är tillfreds med sin nuvarande bostad) har jag lagt samman de som önskat en viss bostadstyp med dem som bebor samma bostadstyp och ej angivit annat önskemål.

Tabell 2

	Önskat boende enligt Villaägareförbundet	Önskat boende enl. summering i diagram 2	Nuvarande boende enligt diagram 1
Hyreslägenhet	10 %	14 %	27 %
Bostadsrätt..	11 %	11 %	11 %
Eget småhus..	73 %	63 %	47 %
Annat.....	6 %	7 %	9 %
Ej uppgift...	-	5 %	6 %
Bastal:	1298	1702	1702

Som nämnts har de som svarat "vet inte" hanterats på samma sätt som de som ej svarat alls på frågan om hur de helst skulle vilja bo - nämligen hänförs till sin nuvarande bostad. "Ej uppgift" avser alltså dem som svarat "vet inte" eller inte alls besvarat frågan om hur de skulle vilja bo och inte heller besvarat frågan om hur de bor idag.

Som framgår av tabellen skiljer sig Villaägareförbundets siffror från dem som räknats fram enligt vår strategi här. Olika delarna är dock inte uppseendeväckande stora. Relationen mellan önskemålen om hyreslägenhet och småhus är i allt väsentligt oförändrad. Skillnaden mellan hyreslägenhet och bostadsrätt är i båda fallen ganska obetydlig även om relationen har blivit omkastad.

Både Villaägareförbundets siffror om önskat boende och de motsvarande vi här tagit fram avviker dock i flera fall påtagligt från det faktiska boendet som redovisades i diagram 1. De som uppger att de helst skulle vilja bo i hyreslägenhet är endast hälften så många som de som gör det idag. Ytterligare 16 % utöver dem som idag bor i eget småhus uppger sig skulle vilja göra det. De som skulle vilja bo i bostadsrätt är dock inte fler än de som gör det idag.

Siffrorna säger dock inget om huruvida marknaden för bostadsrätter är mättad. Frågan - och följaktligen även svaren - gäller endast vad man helst vill ha för bostadstyp. Man kan alltså bara ange högst prioriterade önskning (uppenbarligen oftast småhus) även om nästa önskning på ranglistan (kanske bostadsrätt) ligger mycket nära. Bostadsrätter kan således t.ex. tänkas ha en funktion som ersättning för eget småhus. Att efterfrågan på fler bostadsrätter är obetydlig eller ingen alls jämfört med efterfrågan på småhus verkar dock klart - om medborgarna fick önska sig.

Korrigerig av ett trivialt men vanligt fel

Men sådana uppgifter är av begränsat intresse om det inte finns någon information om hur angelägna önskemålen är. Eftersom det inte kostar något att önska, finns det säkert en och annan som svarar att han/hon helst vill bo i eget småhus trots att man i huvudsak är fullt tillfreds med den bostad - t.ex. hyreslägenhet - som man har för närvarande.

Om allmänt önskande av detta slag ligger bakom en del av svaren, borde vi finna att gapet mellan faktiskt och önskat småhusboende är särskilt stort i de grupper där behovet är som minst medan gapet är mindre i de grupper där behovet är som störst. Om andra faktorer är lika, väntar vi oss nämligen att man i befolkningsgrupper med större behov och mer angelägen strävan har förverkligat önskemålen i högre grad än i de grupper där behov och önskemål känns mindre angelägna.

Ett sådant mönster kan också konstateras. Så t.ex. är det av naturliga skäl inte många av dem i enpersonshushåll som idag bor i villa, men dubbelt så många uppger att de skulle vilja det. Med ökande hushållsstorlek sjunker sedan gapet mellan faktiskt och önskat villaboende. För dem med hushåll på 4 personer och däröver är gapet således något under genomsnittet.

Medan den tolkning som använts för att hantera internbortfallet i tabell 2, snarast kan väntas medföra en viss underskattning av andelen som vill bo i villa,* kan vi här alltså konstatera att den enkla frågan om hur man vill bo, ändå ger en överdriven bild av dessa önskemål. Och den överdrift som kommer av sättet att fråga ger av allt att döma en betydligt större felvisning än hanteringen av internbortfallet - nettoresultatet blir ju en ganska påfallande överskattning.

Det finns flera indikationer på denna överskattning och dess huvudsakliga karaktär. Bl.a. kan konstateras att ungefär var fjärde av dem som önskat sig villa, på en annan fråga klart uppger att önskemål om förbättrade bostadsförhållanden är direkt inaktuellt för dem i dagsläget och ytterligare 9 % uppger att det "inte alls" är något viktigt för dem för närvarande.

Man bör här notera att frågeformuleringen "Hur skulle Ni helst vilja bo?" inte säger något om hur man skulle vilja bo just idag. Det måste mot den bakgrunden anses helt rimligt att en och annan här presenterar sina önskemål på sikt. Frågan är i och för sig inte alls felaktig men med tanke på att tolkningsintresset är inriktat på efterfrågan idag, borde den formulerats annorlunda och klart avse dagsläget.

* Detta har redan påpekats tidigare i texten, men kan behöva förklaras närmare. I tabell 2 använder jag antagandet att de som ej angivit något önskemål om bostadstyp i huvudsak är nöjda med sin nuvarande bostadsform. Den (mindre) del av internbortfallet som detta antagande inte är giltigt för, kan i grova drag väntas fördela sina önskningar över olika bostadstyper på ett något så när likartat sätt som de svarande gjort - d.v.s. flertalet skulle välja villa.

Tyvärr är detta ett generellt förbiseende vid undersökningar av detta slag. Tidningen Byggindustrin som också presenterade en undersökning 1985 - genomförd av SIFO - använder sig t.ex. av samma typ av frågeformulering ("Vilken typ av bostad skulle Du helst vilja ha?"). Samma förbiseende går igen långt tillbaka i tiden, t.ex. i en SIFO-undersökning från 1970.

Innan svaren tolkas i termer av medborgarnas bostadspreferenser såsom de gestaltar sig vid en aktuell tidpunkt, bör man åtminstone ha rensat bort dem som i klartext uppger att deras önskemål inte gäller för denna tidpunkt. En sådan bortrensning kan genomföras med hjälp av andra indikatorer i Stiftelsens tämligen rikhaltiga frågematerial, medan man troligtvis är mer utelämnad i fallet med mätningar av SIFO-/IMU-typ, där möjlighet till såväl kontroller som korrigeringar i regel saknas.

Diagram 3 på nästföljande sida illustrerar de svarsfördelningar som resulterar då vi ställer olika preciserande krav på de önskemål som framförs av undersökningspersonerna. I tabell 3 nedan presenteras en sammanfattning av de olika resultat som uppnåtts fram till korrigeringarna i diagram 3.

De siffror som återges i kolumn tre i tabellen nedan, respektive i diagram 3a, torde vara de som ligger närmast till hands att redovisa som önskemål för dagen bland befolkningen 18-74 år.

Tabell 3

Önskat boende enligt olika beräkningar

	Exklusive internbortf.	Inklusive internbortfall			Boendet idag enligt diag 1
		Samtliga önskemål enligt diagr 2	Önskemål av dem som angivit att bättre bostad är en aktuell önskan idag	är en viktig angelägenhet idag	
Hyreslägenhet	10 %	14 %	18 %	22 %	27 %
Bostadsrätt..	11 %	11 %	11 %	11 %	11 %
Eget småhus..	73 %	63 %	57 %	51 %	47 %
Annat.....	6 %	7 %	9 %	11 %	9 %
Ej uppgift...	-	5 %	5 %	5 %	6 %
Bastal:	1298	1702	1702	1702	1702

Allteftersom vi inkluderar mer information till stöd för preciseringsringar av bastal och innehåll, minskar andelen redovisade önskemål om småhus. Detta kan synas trivialt eftersom det rent matematiskt är en enkel konsekvens av att vi hela tiden omfördelar önskemål om bostadstyp till nuvarande faktisk boendeform. Redan de exempel som lämnats beträffande bl.a. det faktum att småhusönskingarna växer med minskande behov, visar dock på att omfördelningen rymmer något mer essentiellt än det som kan te sig matematiskt trivialt.

Jag skall senare demonstrera detta ytterligare i samband med några tillämpningar av de grovt tillyxade men fullt användbara indikatorer som hittills emanerat ur vår enkla analys.

Diagram 3

BOENDEPREFERENSER

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har endast noterats för dem som angivit att en bättre bostad är viktigt för dem nu

Samtliga

Bastal: 1 702

* Inkluderar även eget radhus, kedjehus
 ** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende, jordbruksfastighet etc.

Samtliga

1 702

Boendepreferenser - behov och intresseinriktningar

Att det finns en överskattning av andelen som bor i småhus, betyder inte att önskemålen om att bo i villa utan vidare kan avfärdas. Det finns fortfarande ett gap mellan faktiskt och önskat villaboende, även om det kanske inte är fullt så stort som det ter sig vid en ytligt granskning. Diagrammen på följande sidor visar t.ex. att 76 % av barnfamiljerna bor eller idag skulle vilja bo i småhus (diagram 4B) jämfört med de 64 % som gör det (diagram 4A). Här finns ett gap på 12 %, varav omkring hälften uppger att de ha angelägna krav på förbättrade bostadsförhållanden.

Ett viktigt skäl till varför önskemålen inte realiserats och kanske inte kommer att realiseras är naturligtvis den personliga ekonomin. I diagram 5A och 5B på ytterligare följande sidor, framgår att av dem som har en inkomst över genomsnittet*, bor idag drygt 60 % i småhus, medan ytterligare c:a 11 % skulle göra det om de fick önska sig. Bland dem med en inkomst under genomsnittet* uppger sig 37 % bo i småhus, jämfört med önskade ytterligare 14 %. Skillnaden 11-14 % är förvånansvärt ringa och är inte ens statistiskt signifikant. Innan korrigering för att önskemålen verkligen var aktuella för dagen, var skillnaden 11-24 %. Den minskade skillnaden beror bl.a. på att ungdomar och enpersonshushåll med mindre behov och låga inkomster angivit önskemål som är föga seriöst menade för dagen och därför fallit bort efter korrigeringskontrollen. Även om gapen mellan faktiskt och önskat boende är jämförbara bland hög- respektive låginkomsttagare, kan de antas ha olika bakgrund. Gapet kan för höginkomsttagarnas del tänkas i högre grad bero på att önskemålen inte är så angelägna, medan det för låginkomsttagarna i högre grad kan antas bero på att man inte haft och inte har råd med sitt kanske angelägna önskemål.

En serie studier** av flyttningar, boende och boendepreferenser i olika kommuner i Stockholms län, visar att viljan att betala för en önskad hyreslägenhet avtager drastiskt med stigande bostadsstorlek. Endast en bråkdel av de som uppger sig efterfråga större lägenheter på över 3 rum och kök är beredda att betala vad den kostar. Tyvärr har man i dessa studier inte belyst betalningsviljan vad gäller småhus. För att ta fram indikatorer på den reella efterfrågan av olika bostadstyper, fordras naturligtvis att prisbild och betalningsvilja ingår i frågebatteriet. Ur politisk synvinkel är dessa faktorer även av intresse vid studier av boendepreferenser för att lämna besked om bl.a. följande: Avstår man från att ange småhus som mest föredragna bostad beroende på att man helt enkelt saknar medel, att man hellre använder de (små eller stora) medel man har till annat, eller är andra skäl mer tungt vägande?

* Självrapporterad bedömning av hushållets inkomst

** Se t.ex. studier av bostadsprefereanser i sex kommuner i Stockholms län, genomförda enligt en gemensam strategi som utarbetats av regionplanekontoret, Sth:s läns landsting. Rapporter t.ex. av Christina Herdenfeldt rörande Botkyrka, Nacka, Haninge; Göran Roth om Järfälla.

Diagram 4A

FAKTISKT BOENDE I HUSHÅLL MED SÄRSKILDA UTRYMMESBEHOV

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

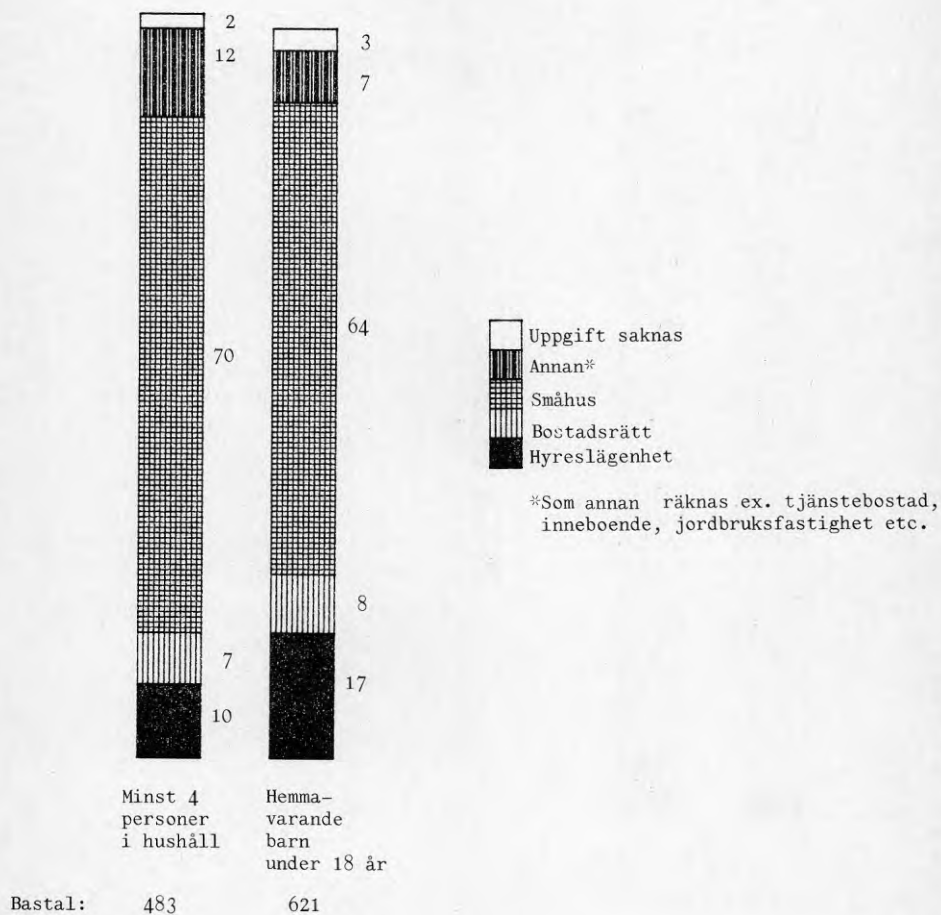

Diagram 4B

BOENDEPREFERENSER I HUSHÅLL MED SÄRSKILDA UTRYMMESBEHOV

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

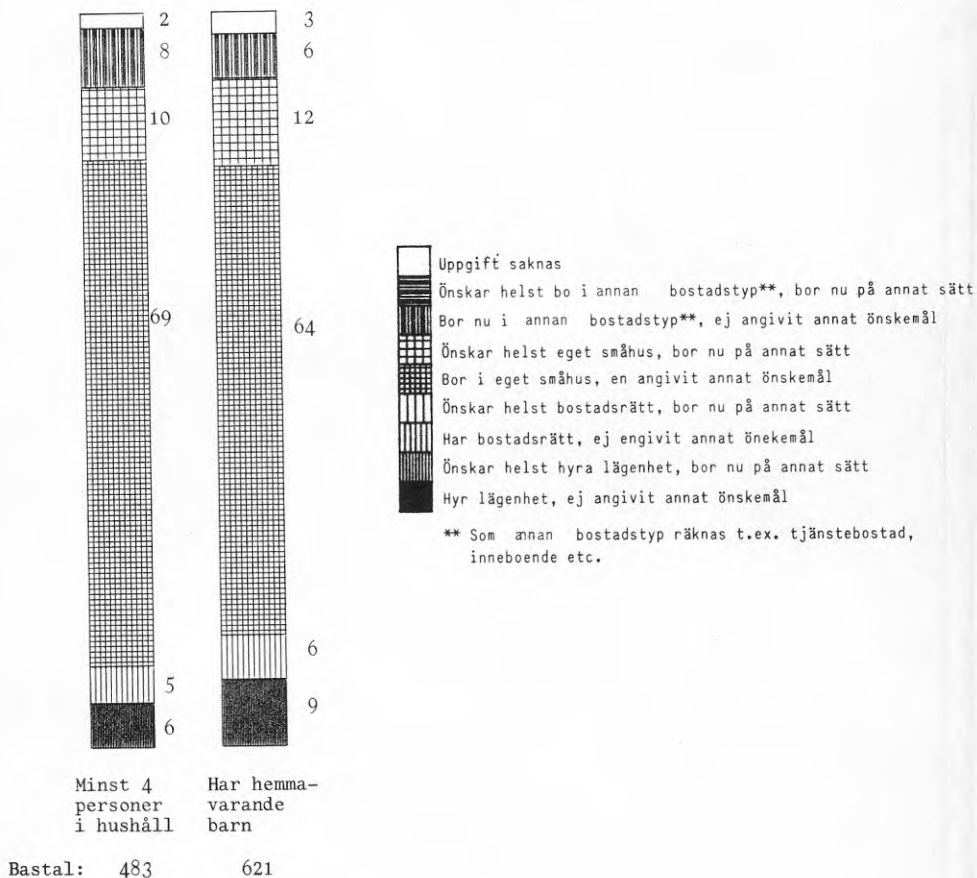

Diagram 5A

FAKTISKT BOENDE I HUSHÅLL MED OLIKA INKOMST

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

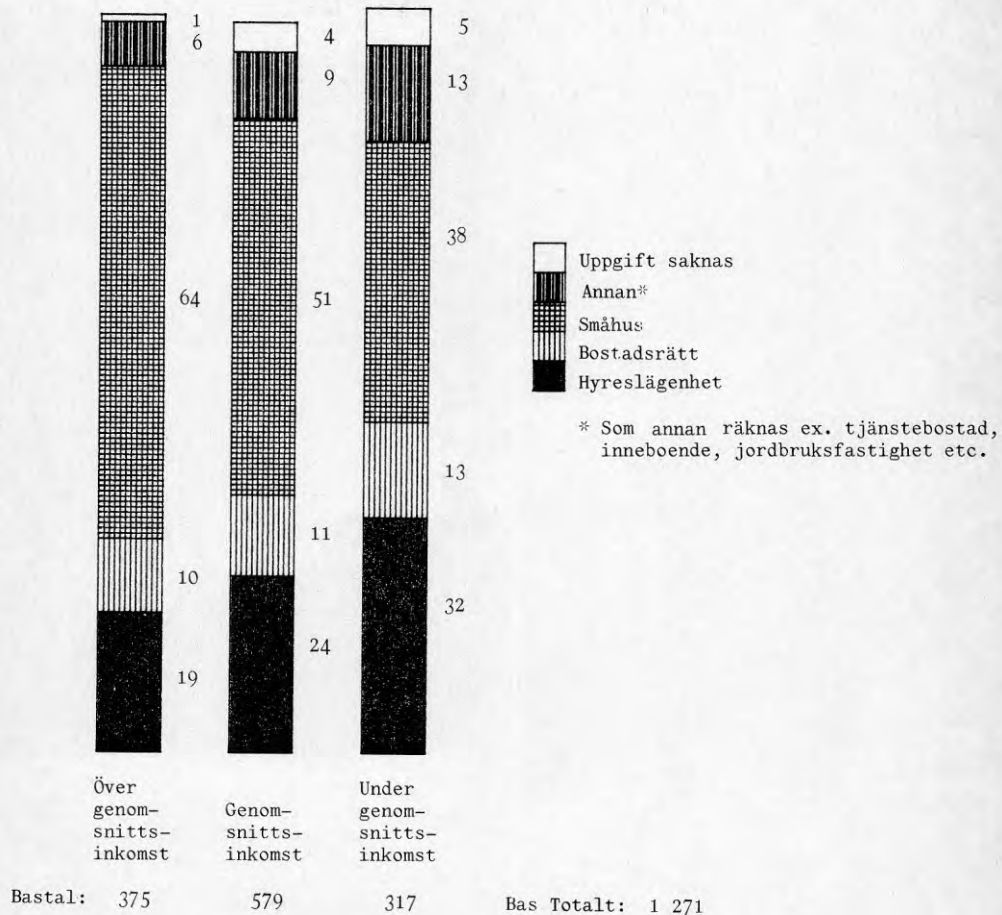
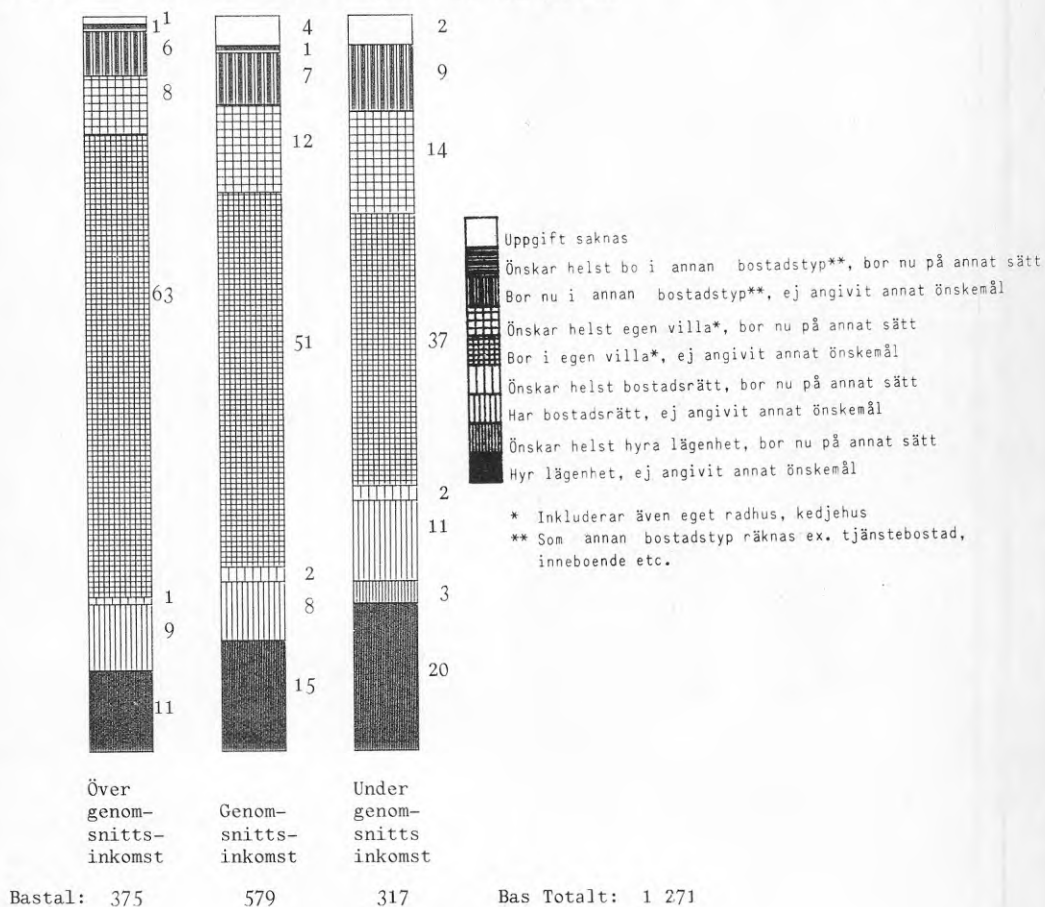

Diagram 5B

BOENDEPREFERENSER BLAND HUSHÅLL MED OLIKA INKOMST

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

Önskemål om ett småhus är inte bara fråga om materiella behov och resurser, även om det är dominerande inslag i det politiska styrningen av boendet/bostadsbyggandet. Det handlar också om spörsmål på en mer abstrakt nivå, det man brukar kalla livskvalitet. Välfärden har medfört mycket gott som få torde vara villiga att avstå från. Men den har inte i alla avseenden varit förbunden med en gynnsam utveckling. Statistiken visar t.ex. att alkoholskador, brott, psykisk ohälsa, självmord och liknande indikatorer på ofärd faktiskt ökar i takt med bruttonationalproduktens ökning och stannar av eller minskar när BNP gör det.

Åtskilliga västländer har sedan något drygt decennium kompletterat den välfärdsstatistik som sedan tidigare fanns i form av antal kylskåp, bilar och läkare m.m. per tusen invånare med mer direkta frågor om s.k. subjektivt upplevd livskvalitet. I Sverige började FSI med en provundersökning 1978 och har sedan dess utvecklat en kontinuerlig mätserie. Frågor och svar om hur nöjd eller missnöjd man är med sitt liv och dess olika komponenter; bostaden, arbetet, hälsan, vänner och fritid m.m. visar sig i oväntat hög grad fungera som utmärkta mätinstrument. Jag skall här inte gå ytterligare in på området utan endast redovisa några enkla uppgifter i anslutning till boendet.

De som bor i småhus är mer nöjda med sitt boende än de som bor i hyreslägenhet. 69 % av de villaboende uppger sig vara fullständigt tillfreds med bostaden jämfört med 47 % av hyresgästerna (FSI 1982). Missnöje med boendemiljön, varmed också skall förstås den sociala områdesmiljön, är ett av de vanligaste skälen till bristen på trivsel bland hyresgästerna (se not ** föregående sida).

Matematiska modeller visar tydligt att merparten av den variation i trivsel med bostaden som finns, beror på upplevelserna av områdesmiljön - i första hand den sociala och i andra hand övriga miljökaraktäristika (Bernow 1986).

En av de faktorer som ingår i den ömsesidigt påverkande växelverkan här är mobiliteten i flerfamiljshusbestånden. Ett flerfamiljshusområde utgörs vanligen av ett mycket stort antal människor och det tar tid att lära känna ansiktena på sina närmaste grannar. Redan en ganska blygsam mobilitet är i dessa bostadsområden en känslig faktor. Om var tionde flyttar från området varje år, har alla ansikten hunnit bytas ut under en tioårsperiod. Hur länge man än bor kvar i området, befinner man sig således i en miljö som helt domineras av främmande ansikten. Närmiljön i småhusområdet består av färre människor och är därför mindre ömtålig för mobilitet - redan under en ganska kort boendetid hinner man känna igen flera av sina grannar.

Samtidigt som flerfamiljshusområdena är mer känsliga för mobilitet, har de en betydligt högre mobilitet än småhusområdena. Över 30 % av hyresgästerna har bott högst 2 år i samma bostadsområde. Motsvarande siffra för villaboende är 11 %. Den genomsnittlige hyresgästen har bott i samma bostadsområde en dryg femtedel av sitt liv, medan villainvånaren stannar åtminstone en dryg tredjedel av sitt liv på samma plats. Detta betyder mycket för områdets karaktär.

Av flera skäl är det svårt att bryta sambandet mellan hög mobilitet och otrivsel med miljön i utpräglade flerfamiljshusområden. Detta samband blir därför ofta något av en inneboende egenskap till nackdel för flerfamiljshusboendet i jämförelsen med småhusboendet.

Olikheterna i mobilitet m.m. mellan flerfamiljshus- och småhusboende är inte bara konsekvenser av praktiska planlösningar och annat som går att påverka politiskt, utan har också att göra med olika intresseinriktningar bland de som väljer småhus, respektive lägenhetsboende. Så t.ex. uppger 63 % av de småhusboende att samvaro med barn och ungdom hör till de värdefulla intressena i livet, jämfört med 45 % av hyresgästerna. 82 % av de småhusboende anser att ett harmoniskt familjeliv är av mycket stor betydelse för att deras liv skall vara värt att leva, jämfört med 65 % av hyresgästerna. Barn och familjeliv hör till de intressen (tidigare i texten refererade till som "nyckelvariabler") som har anknytning till intresset för småhusboendet. Bristen på anonymitet och förekomsten av grannskapskontroll hör på motsvarande sätt till de saker som i vissa skeden av livet kan vara en belastning men en stor tillgång för den familjelivsorienterade barnfamiljen.

Naturligtvis är dessa och många andra intresseskillnader i sökandet efter livskvalitet i hög grad en fråga om skiftande betingelser under olika skeden av livscykeln.

Vi skall i det följande se mycket klara antydningar om att medborgarnas position i livscykeln förklarar mycket såväl av de skiftande behov och intressen som ligger bakom boendepreferenserna som av de skenbara "fel" man brukar få vid försök att mäta dem.

Ålder, boende och boendepreferenser

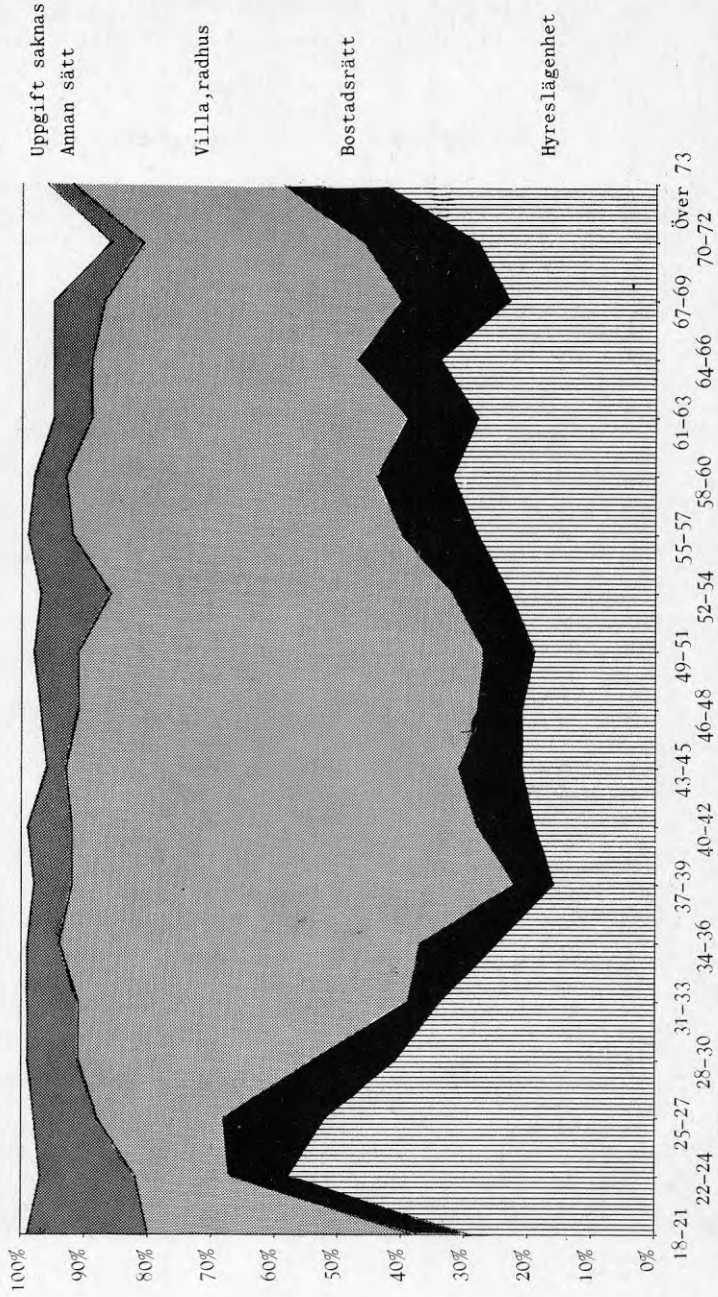
Diagrammen på följande sidor illustrerar det faktiska och önskade boendet i olika åldersgrupper. Bland de många saker som där kan avläsas, ser vi att gapet mellan önskat och faktiskt småhusboende är som störst under de unga vuxna åren, medan det sedan minskar efter hand - först som uttryck för att många skaffar sig de småhus de önskat, senare beroende på att man under sin ålders höst inte har samma utrymmesbehov som tidigare men istället kanske större krav på mer komfort.

De ungas önskemål om småhus kan te sig orealistiska och överdrivna - de flesta har ännu inte familj och många är inte ens sammanboende. De svarar för en stor del av den överskattnings av önskningar om villaboende som nämnts tidigare. Men ungdomarna är inte mer orealistiska än frågeformuleringarna tillåter dem att vara - många blickar här helt enkelt fram några år i tiden när de framställer sina önskemål. Som vi tidigare noterat vittnar skillnaden mellan diagram 7 och 8 om att den överskattnings som finns av preferenserna för småhus inte kan förklaras av vare sig mätfel eller orealistiska önskemål. De flesta är på det klara med att önskemålen gäller för framtiden och inte i dagsläget. Förklaringen ligger istället i en grundlig feltolkning av frågesvaren.

Diagram 6

TYP AV BOSTAD I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Data ur riksurvalsundersökningar av Stiftelsen för Opinionsanalyser ("STEN" + "STEN 85") samt ur riksurvalsundersökningar av FSI ("MAT 9" och "MAT 11")

Å L D R A R

Bastal: 337 226 225 225 262 298 269 229 188 212 180 184 185 216 212 186 164 159

Bas Totalt: 4 212

Diagram 7

BOENDEPREFERENSER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för samtliga som angivit sådana önskemål, oavsett hur aktuella de är just idag

Uppgifterna baserade på sammanslagning av riksurvalsundersökningar 1983 och 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser

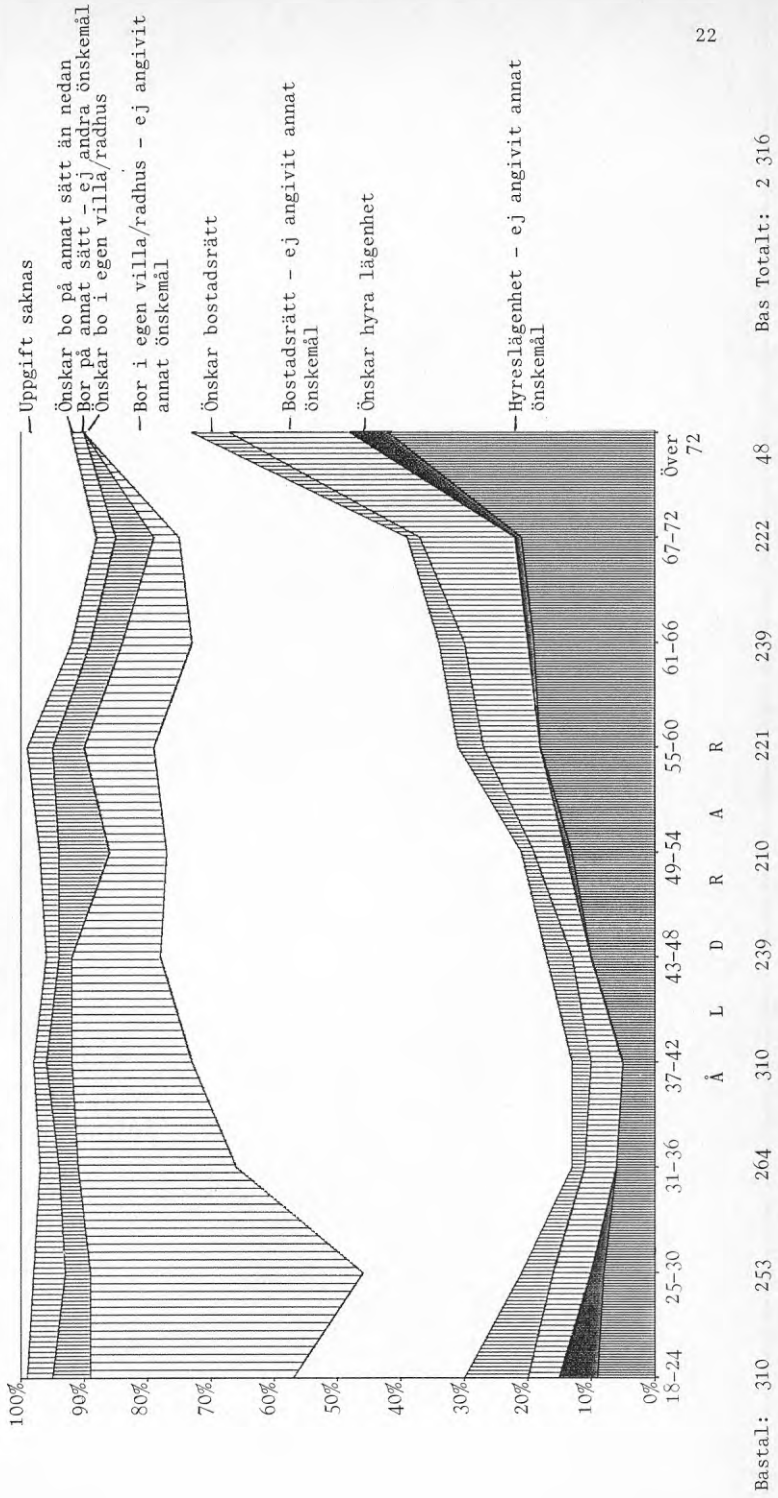
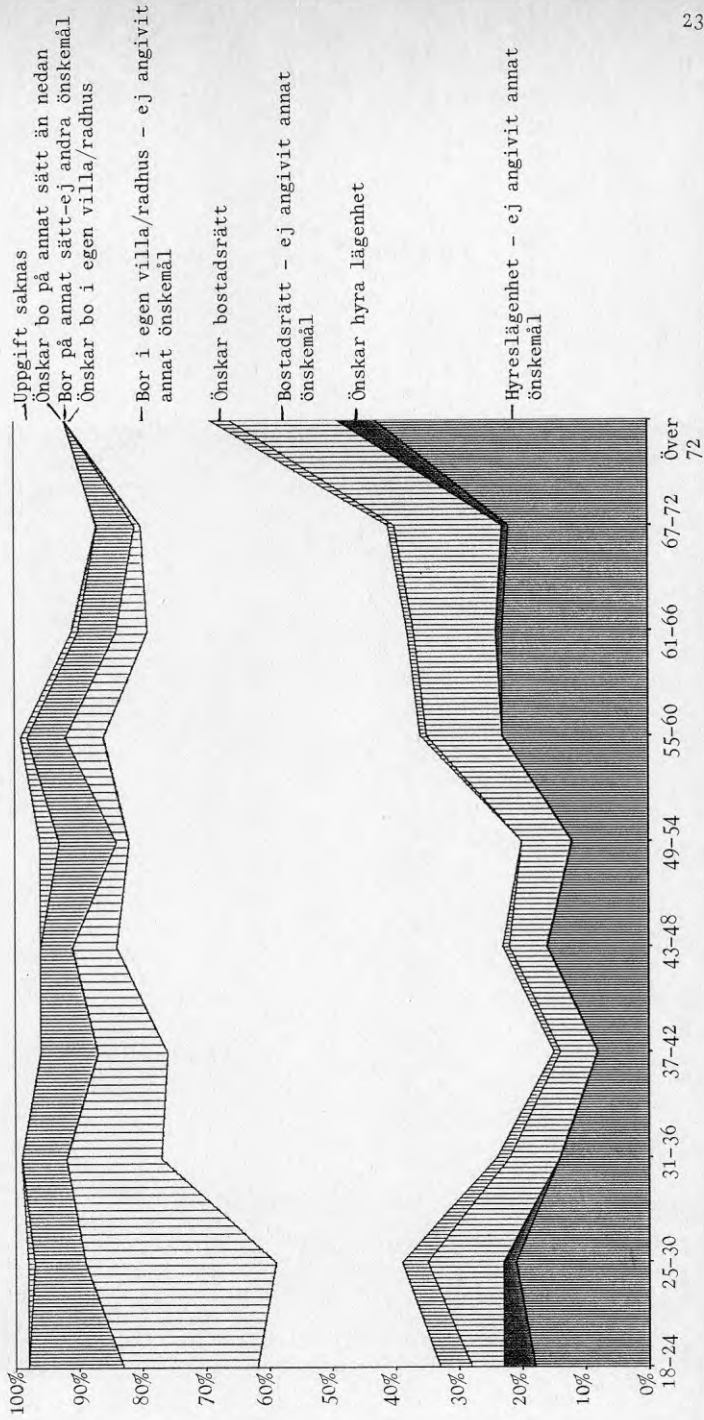

Diagram 8

BOENDEPREFERENSER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

Uppgifterna baserade på riksurvalsundersökning 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser

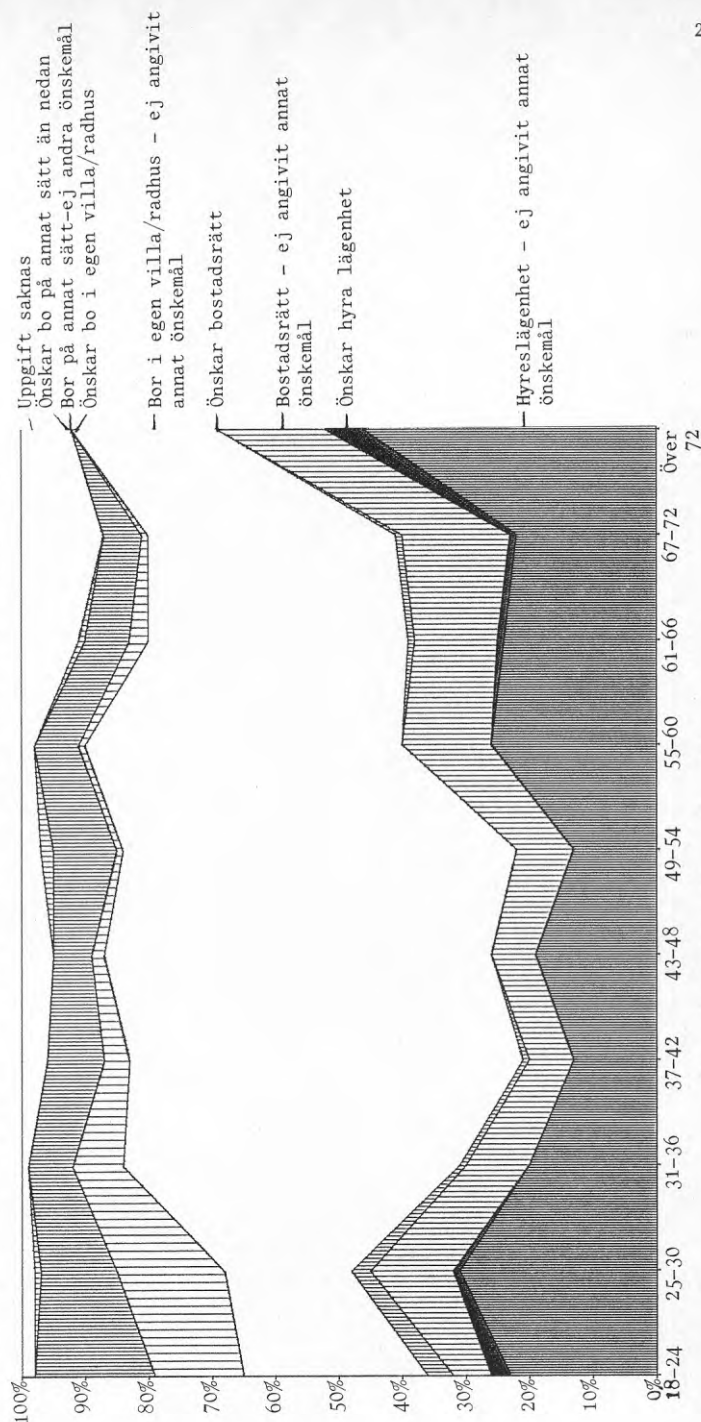
Bastal: 220 182 179 208 171 134 153 173 156 35 Bas Totalt: 1 611

Diagram 9

BOENDEPREFERENSER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har endast noterats för dem som angivit att en bättre bostad är viktigt för dem nu

Uppgifterna baserade på riksurvalsundersökning 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser

Bastal: 220 182 179 208 171 134 153 156 173 156 35 Bas Totalt: 1 611

Det kan i sammanhanget nämnas att också data från andra undersökningar (se bl.a. de ovannämnda i kommuner i Stockholms län), tyder på att andelen som uppger sig efterfråga en ny bostad, sjunker när man frågar efter intresset att redan idag byta bostad.

Men också andra faktorer än undersökningspersonernas framåtblickande perspektiv medverkar till en överskattning av önskemålen om en ny bostad. Som tidigare nämnts, firns det en hel del önskingar som är tämligen vagt kända. Som diagram 9 visar är det inte många önskingar om att få en annan bostadstyp som finns kvar om vi ställer villkoret att det skall upplevas som en verklig angelägenhet.

Flertalet medborgare försöker i början av vuxenlivet i första hand skaffa sig en hyreslägenhet, kanske i ett något senare skede bostadsrätt, men med slutsiktet inställt på ett eget småhus. Denna beskrivning motsvarar nog en allmänt utbredd uppfattning och den stämmer också väl med uppgifterna i diagrammen. Men uppfattningen att man tar varje steg i denna utveckling med inriktningen att inte vända tillbaka, är inte korrekt. Med stigande ålder ovan medelåldrarna vill alltfler vända tillbaka och bland pensionärerna verkar det faktiska småhusboendet överträffa efterfrågan.

Det vore av intresse att utreda huruvida orsakerna till detta kan ha relevans för bebyggelseplaneringen. Det är t.ex. möjligt att en mer strategiskt blandad bebyggelse skulle kunna gynna omsättningen av bostäder i linje med pensionärernas önskemål och friställa ett bestånd av småhus för den efterfrågan som finns. Det faktum att tolkningarna av frågeundersökningar om boendepreferenser givit en överdriven bild av efterfrågan på småhus, får inte skymma det faktum att det likväl är den utan tvekan mest prefererade bostadstypen. Även med krav på att önskemålen skall vara mycket seriösa och angelägna lär man i den politiska planeringen få acceptera att det finns ett visst gap mellan faktiskt och önskat småhusboende.

Jag överlämnar här till läsaren att vidare uttolka och fundera över de data som illustreras i diagrammen. Framför allt diagram 8 är av intresse som indikation på bostadspreferenserna utefter livscykelns gång.

Det bör dock observeras att resultatredovisningen avser tvärsnittsdata, d.v.s. data som insamlats vid en viss tidpunkt och alltså inte utgör "äkta" livscykeldata. En sådan hade förutsatt att vi samlat uppgifter om en grupp medborgare från det de var 18 år gamla till dess de nått 74 års ålder. Merparten av de variationer som illustreras i diagrammen är med all sannolikhet en äkta återspeglning av livscykelns förlopp. Men man får räkna med att en del av variationerna kommer av att äldre och yngre människor är knutna till idétraditioner, vanemönster och bostadsmarknader som uppvisar olikheter. Så t.ex. är de myckna hyreslägenhetsboendet i yngre åldrar troligen inte särskilt representativt för det boendemönster som gällde våra dagars pensionärer då de var unga. Då våra dagars unga når pensionsåldrarna, kommer de således troligen att uppvisa boendepreferenser

som skiljer sig en del från dagens pensionärer. Pensionärernas önskemål om fler hyreslägenheter kan i framtiden tänkas bli något mer uttalade eftersom de är "vanare" vid lägenhetsboende, vilket därför kan kännas med näraliggande. Denna spekulation skall dock närmast ses som ett illustrativt exempel och inte som en särskilt väl underbyggd profetia.

Avsikten med denna lilla uppsats är inte att granska boendepreferenser nu eller i framtiden, utan är inriktad på vissa metod- och tolkningsfrågor. Som biprodukt har dock under arbetets gång framkommit en del material av intresse utanför denna ram. Läsaren får härvidlag botanisera en del på egen hand bland de kompletterande diagram och tabeller som återfinns i bilaga 1.

Bl.a. återfinnes där en sammanställning över "gapet" mellan önskat och faktiskt boende i en del olika befolkningsgrupper (se bl.a. tabell B9 och B6)

Tabell B 3

BOENDEPREFERENSER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för samtliga som angivit sådana önskemål, oavsett hur aktuella de är just idag

Uppgifterna baserade på sammanslagning av riksurvalsundersökningar 1983 och 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser

	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75	Totalt
Hyseslägenhet - ej angivit annat önskemål.....	9	8	6	5	10	13	18	19	21	42	12
Önskar hyra lägenhet.....	6	2	0	0	0	1	0	1	1	6	2
Bostadsrätt - ej angivit annat önskemål.....	5	6	5	5	3	5	9	10	15	19	7
Önskar bostadsrätt.....	10	5	2	3	4	2	4	4	2	6	4
Bor i egen villa/radhus - ej angivit annat önskemål.....	27	25	53	60	61	56	48	39	36	17	44
Önskar bo i egen villa/radhus.....	32	43	25	19	14	9	11	11	4	0	19
Bor på annat sätt - ej angivit annat önskemål	6	4	3	4	2	8	5	5	6	0	5
Önskar bo på annat sätt än ovan.....	4	5	3	2	2	3	4	3	3	2	3
Uppgift saknas.....	2	2	2	3	4	3	1	8	11	8	4
Bastal: 310	253	264	310	239	210	221	239	222	48	2 316	

Tabell B 4

Differens mellan önskat och faktiskt boende i olika åldersgrupper beräknad från differenserna mellan tabell B3 och B2.

	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75
Hyseslägenhet.....	-26	-36	-23	-13	-11	-7	-12	-11	-3	+5
Bostadsrätt.....	+6	-3	-2	+1	-2	-1	+1	+2	0	+9
Villa, radhus.....	+28	+39	+23	+12	+12	+5	+8	+4	-1	-16
Övrigt (tjänstebostad, inneboende m.m.).....	-7	0	-1	0	-1	+2	+3	+2	+2	-2
Uppgift saknas.....	0	0	+1	+1	+2	+1	0	+3	+2	+4

Tabell B 5

BOENDEPREFERENSER I OLIKA ÅLDERSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

	Uppgifterna baserade på riksurvalsundersökning 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser											Totalt
	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75	73-75	
Hyseslägenhet - ej angivit annat önskemål.....	18	21	14	8	16	12	23	23	22	43	18	
Önskar hyra lägenhet.....	5	2	0	0	0	0	0	1	1	6	1	
Bostadsrätt - ej angivit annat önskemål.....	5	12	8	6	6	8	12	13	17	17	10	
Önskar bostadsrätt.....	5	4	2	1	1	0	1	1	1	3	2	
Bor i egen villa/radhus - ej angivit annat önskemål.....	29	20	53	61	61	62	50	41	39	23	45	
Önskar bo i egen villa/radhus.....	21	30	15	11	7	2	6	5	1	0	11	
Bor på annat sätt - ej angivit annat önskemål	15	8	7	9	5	9	6	6	6	0	8	
Önskar bo på annat sätt än ovan.....	0	1	0	0	0	3	1	1	0	0	1	
Uppgift saknas.....	2	2	1	4	4	4	1	9	13	8	4	
Bastal: 220	182	179	208	171	134	153	173	156	35	1 611		

Tabell B 6

Differens mellan önskat och faktiskt boende i olika åldersgrupper beräknad från differenserna mellan tabell B5 och B2.

	Differens mellan önskat och faktiskt boende i olika åldersgrupper beräknad från differenserna mellan tabell B5 och B2.										
	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75	73-75
Hyseslägenhet.....	-18	-23	-15	-10	-5	9	-7	-7	-2	+6	
Bostadsrätt.....	+1	+2	+1	0	-2	0	+1	+2	+1	+4	
Villa, radhus.....	+19	+21	+13	+5	+5	+4	+5	0	-1	-10	
Övrigt (tjänstebostad, inneboende m.m.).....	-2	0	0	+3	0	+3	+1	+1	-1	-4	
Uppgift saknas.....	0	0	0	+2	+2	+2	0	+4	+4	+4	

Tabell B 7

BOENDEPREFERENSER FÖR OLIKA ÅLDSGRUPPER

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har endast noterats för den som angivit att en bättre bostad är viktigt för dem nu

Uppgifterna baserade på riksurvalsundersökning 1985 av Stiftelsen för Opinionsanalyser

	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75	Totalt
Hyreslägenhet - ej angivet annat önskemål.....	23	31	20	13	19	13	26	24	22	46	22
Önskar hyra lägenhet.....	3	1	0	0	0	0	0	1	1	6	1
Bostadsrätt - ej angivet annat önskemål.....	6	13	10	7	7	9	14	13	17	17	10
Önskar bostadsrätt.....	4	3	1	1	0	0	0	1	1	0	1
Bor i egen villa/radhus - ej angivet annat önskemål.....	29	20	53	62	61	62	50	41	39	23	45
Önskar bo i egen villa/radhus.....	14	17	8	4	2	1	1	3	1	0	6
Bor på annat sätt - ej angivet annat önskemål	19	12	7	9	6	10	7	7	6	0	9
Önskar bo på annat sätt än ovan.....	0	1	0	0	0	2	0	1	0	0	1
Uppgift saknas.....	2	2	1	4	5	3	2	9	13	8	5
Bastal: 220	182	179	208	171	134	153	173	156	35	1 611	

Tabell B 8

Differens mellan önskat och faktiskt boende i olika åldersgrupper beräknad från differenserna mellan tabell B7 och B2.

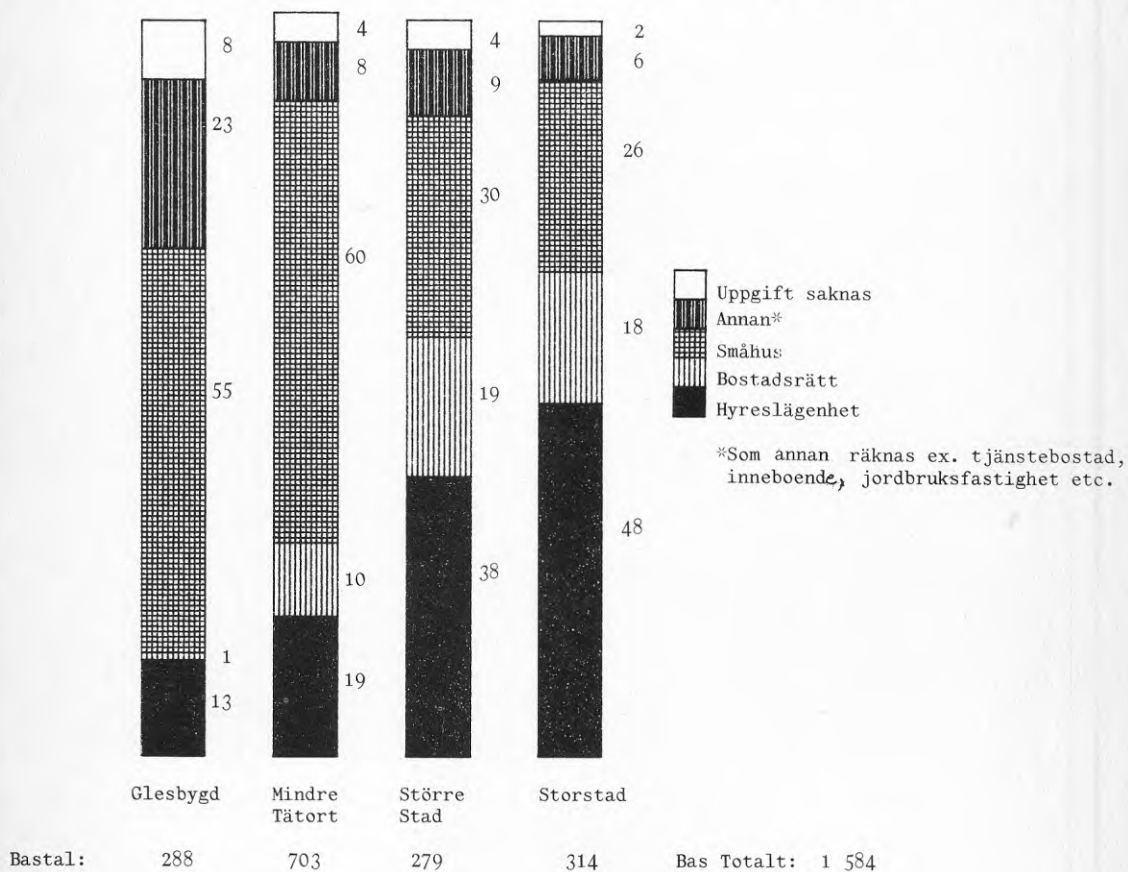
	18-24	25-30	31-36	37-42	43-48	49-54	55-60	61-66	67-72	73-75
Hyreslägenhet.....	-15	-14	-9	-5	-2	-8	-4	-6	-2	+9
Bostadsrätt.....	+1	+2	+2	+1	-2	+1	+2	+2	+1	+1
Villa, radhus.....	+12	+8	+6	-1	0	+3	0	-2	-1	-10
Övrigt (tjänstebostad, inneboende m.m.).....	+2	+4	0	+3	+1	+3	+1	+2	-1	-4
Uppgift saknas.....	0	0	0	+2	+3	+1	+1	+4	+4	+4

Tabell B 9: Differens mellan idag önskat och faktiskt boende i olika befolkningsgrupper

	Småhus	Bostadsrätt	Hyseslägenhet
Samtliga.....	+16	0	-13
Boende i hushåll med olika inkomst			
Över genomsnittsinkomst.....	+ 7	0	- 8
Genomsnittsinkomst.....	+12	- 1	- 9
Under genomsnittsinkomst.....	+13	0	- 9
Boende i hushåll med särskilda utrymesbehov			
Minst 4 personer i hushåll.....	+ 9	- 2	- 4
Hemnavarande barn under 18 år.....	+12	- 2	- 8
Boende i olika riksområden			
Stockholm.....	+15	+ 3	-13
Östra mellansverige.....	+12	0	- 9
Småland med öarna.....	+12	0	- 7
Sydsverige.....	+ 8	- 2	- 5
Västsverige.....	+10	0	- 9
Norra mellansverige.....	+ 7	- 2	- 5
Mellersta norrland.....	+14	+ 1	-13
Övre norrland.....	+12	0	- 9
Boende i olika ortstyper			
Glesbygd.....	+ 9	0	- 5
Mindre tätort.....	+ 7	- 2	- 5
Större stad.....	+17	0	-13
Storstad.....	+17	+ 2	-17
Boende bland medlemmar av olika fackorganisationer			
LO.....	+14	0	-11
TCO.....	+ 8	0	- 8
SACO/SR.....	+12	+ 1	-14
Boende i olika väljargrupper			
Moderaterna.....	+10	- 2	- 6
Folkpartiet.....	+ 5	+ 1	- 5
Centerpartiet.....	+ 7	- 1	- 5
Socialdemokraterna.....	+10	- 2	- 8
VpK.....	+17	+ 2	-12

FAKTISKT BOENDE BLAND BEFOLKNINGSGRUPPER FRÅN OLIKA ORTSTYPER

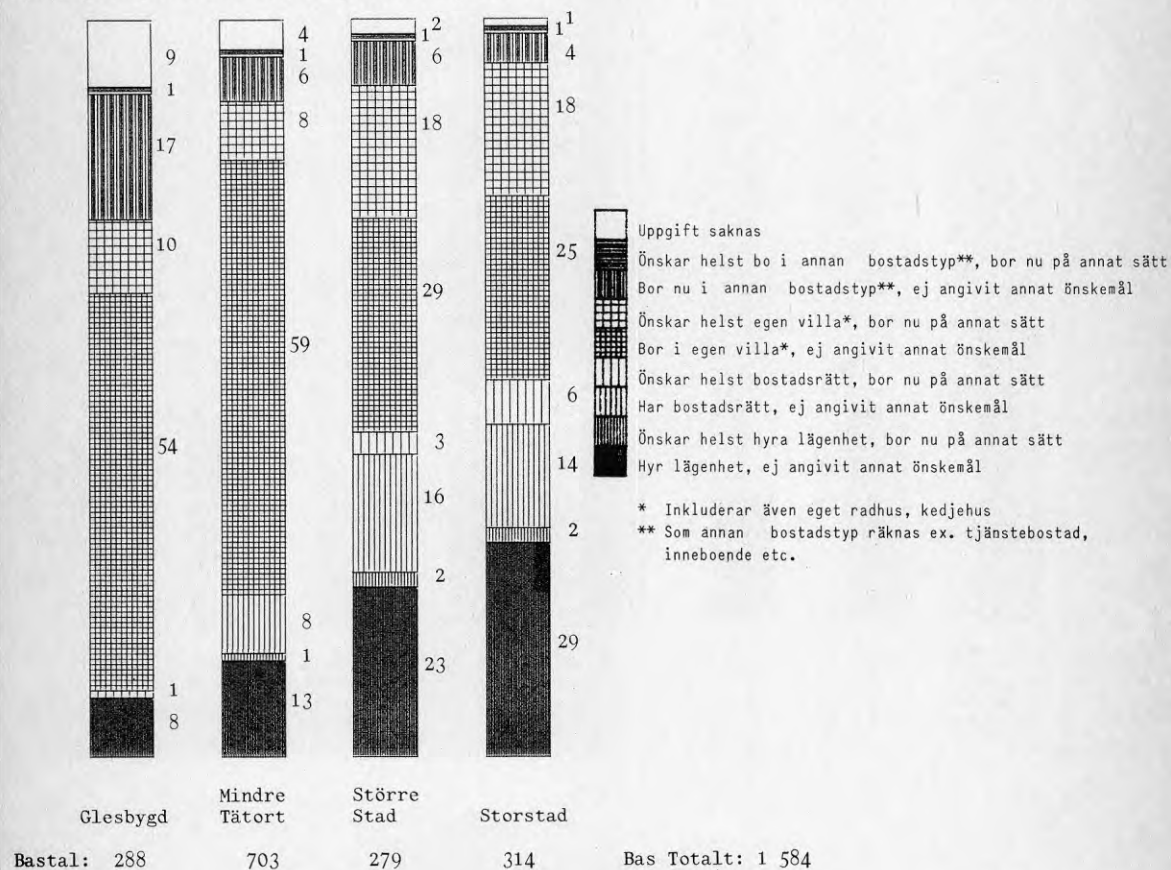
Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

BOENDE OCH BOENDEPREFERENSER BLAND BEFOLKNINGSGRUPPER FRÅN OLIKA ORTSTYPER

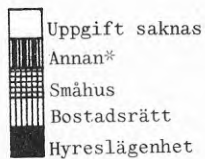
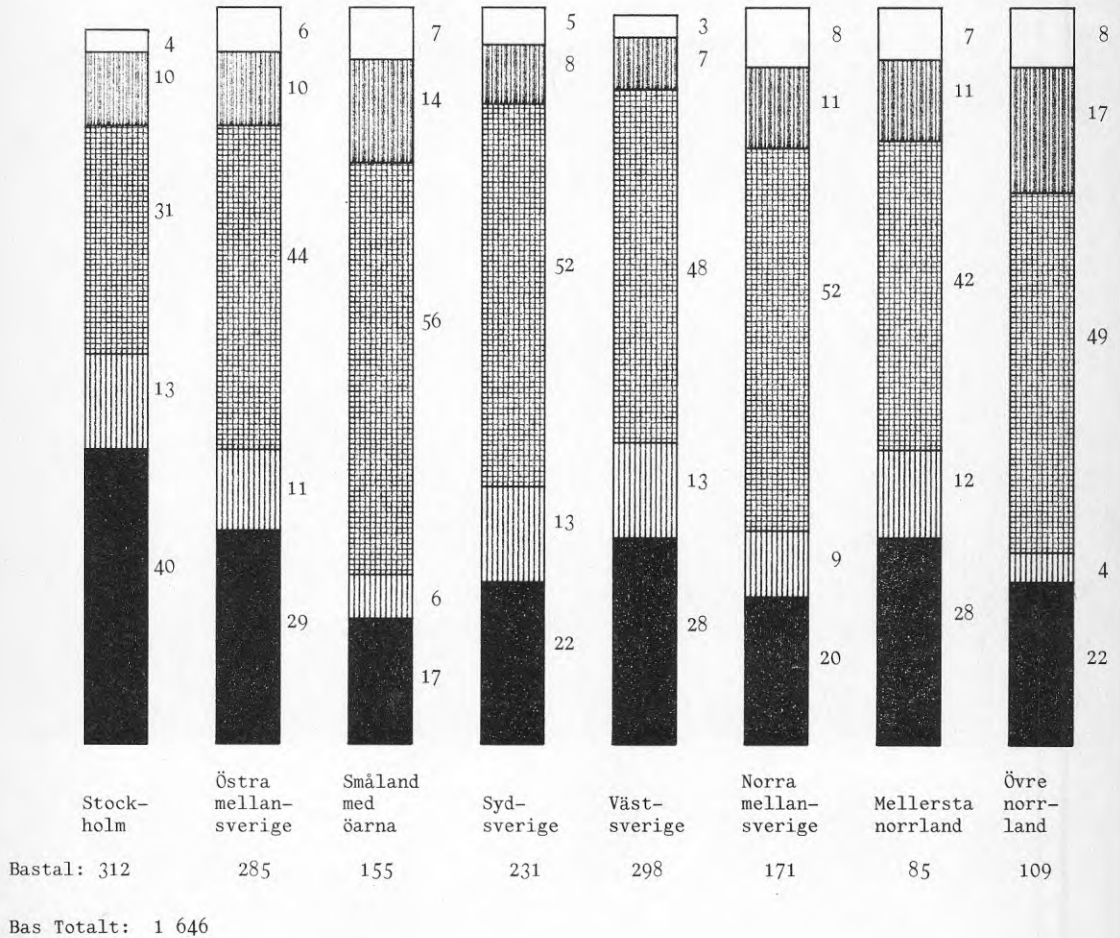
Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

FAKTISKT BOENDE I OLIKA RIKSOMRÅDEN

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

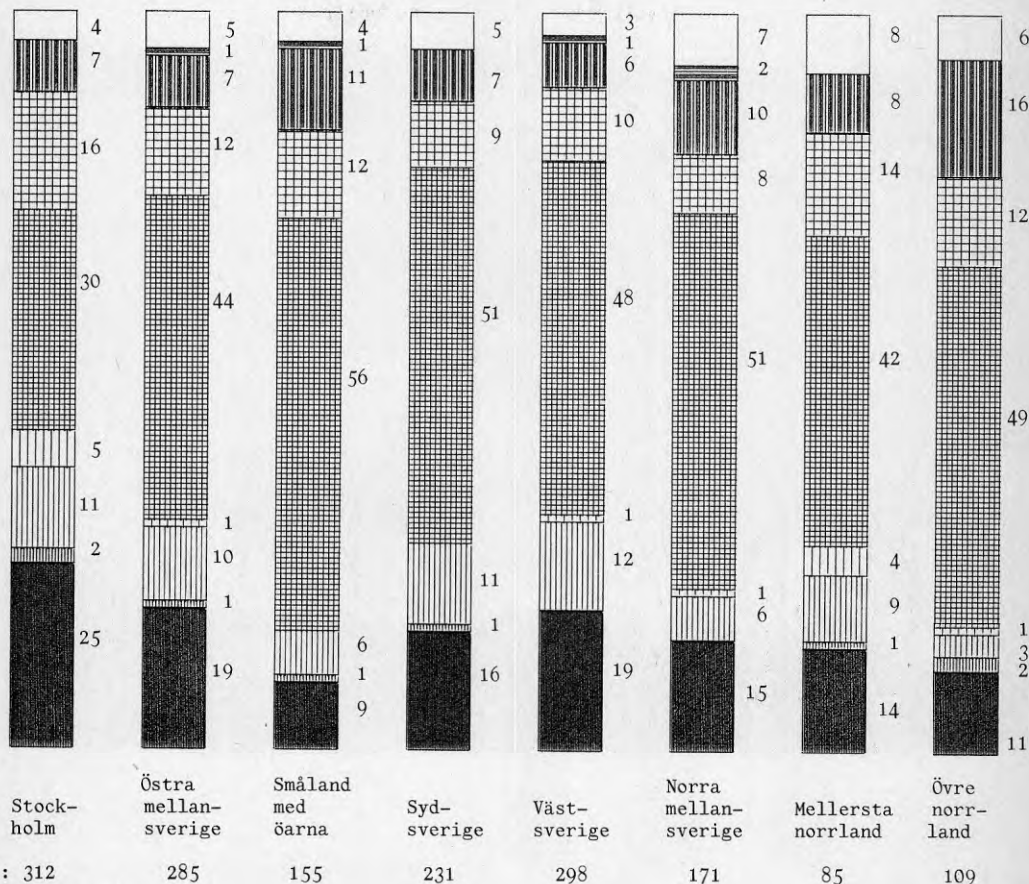

* Som annan räknas ex. tjänstebostad, inneboende, jordbruksfastighet etc.

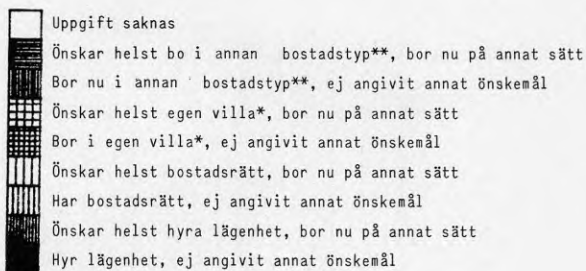
BOENDEPREFERENSER I OLIKA RIKSOMRÅDEN

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

Bastal: 312
 Bas Totalt: 1 646

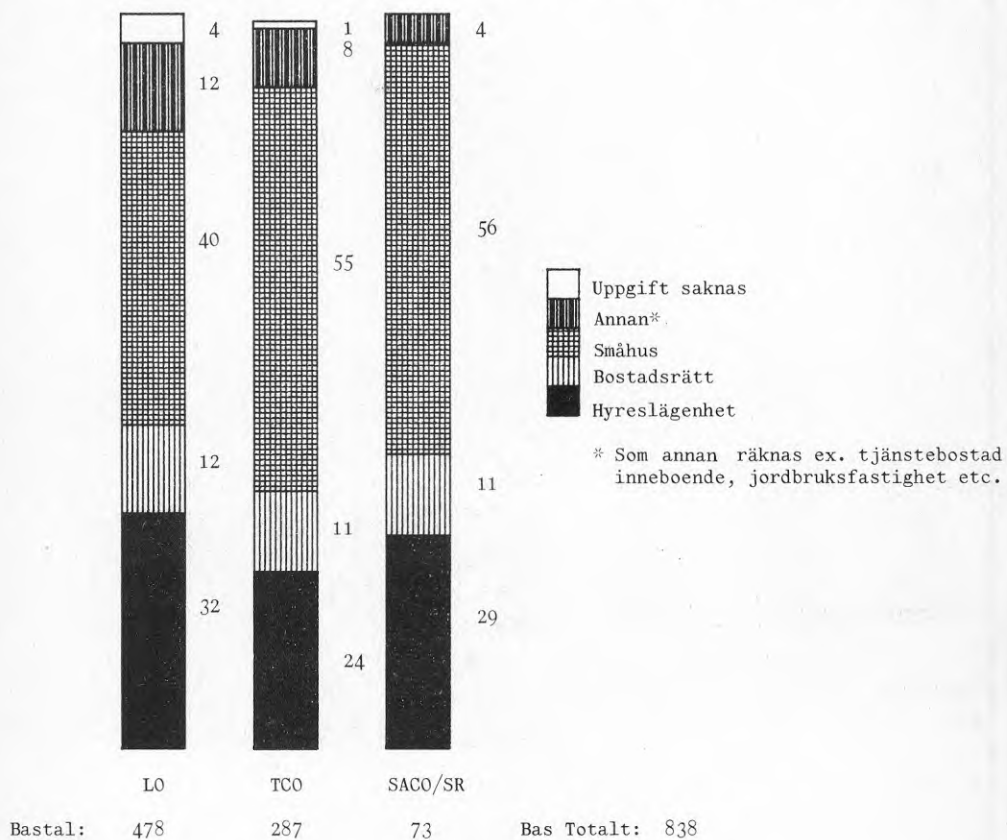

* Inkluderar även eget radhus, kedjehus

** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende etc.

FAKTISKT BOENDE BLAND MEDLEMMAR AV OLIKA FACKORGANISATIONER

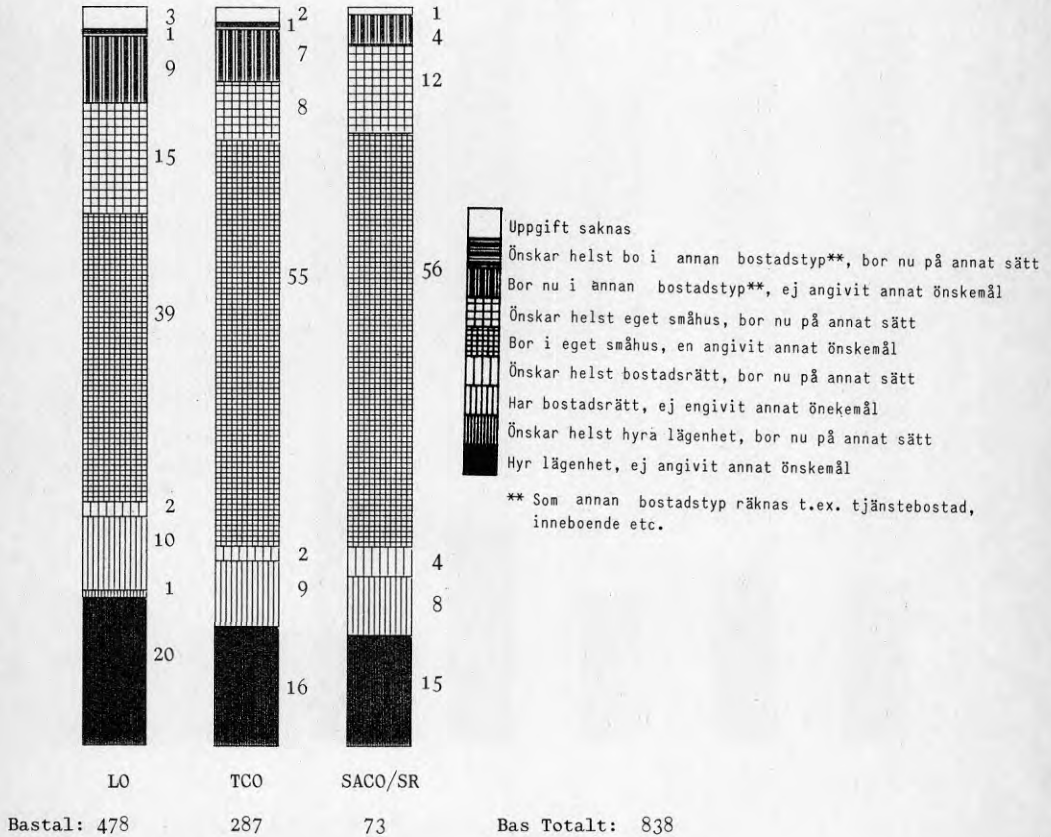
Data ur tixsurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

BOENDEPREFERENSER BLAND MEDLEMMAR AV OLIKA FACKORGANISATIONER

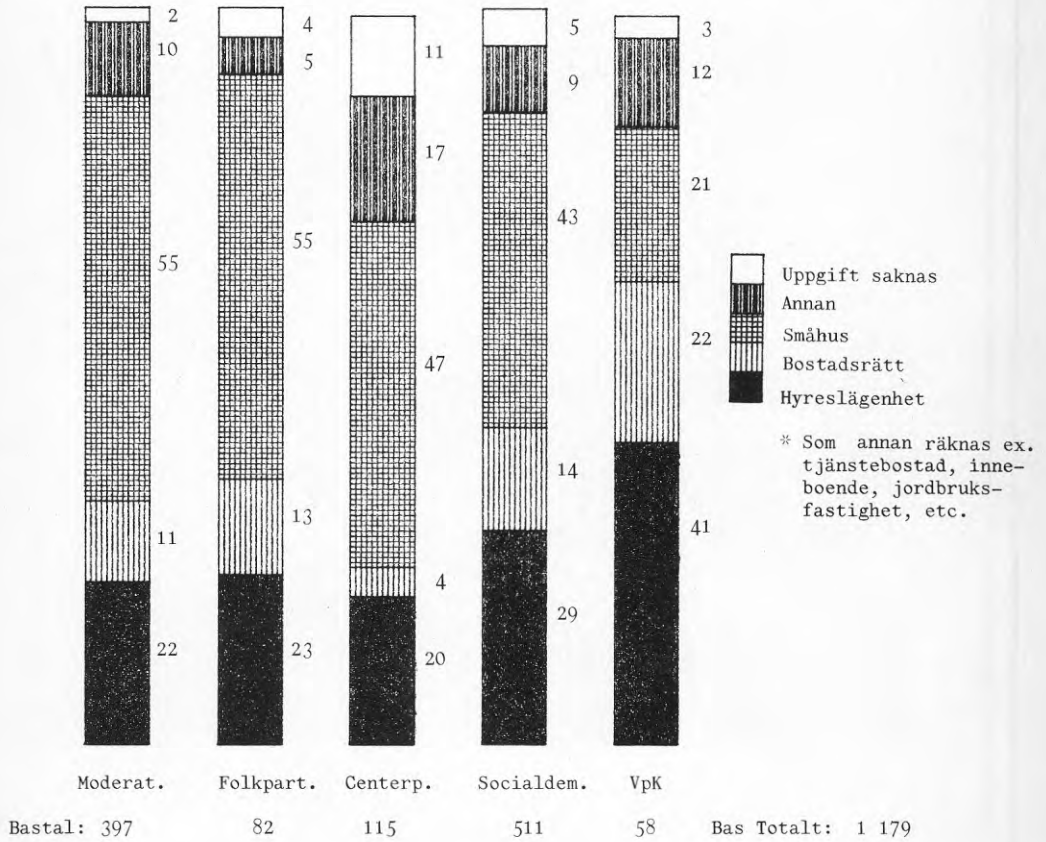
Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

FAKTISKT BOENDE I OLIKA VÄLJARGRUPPER

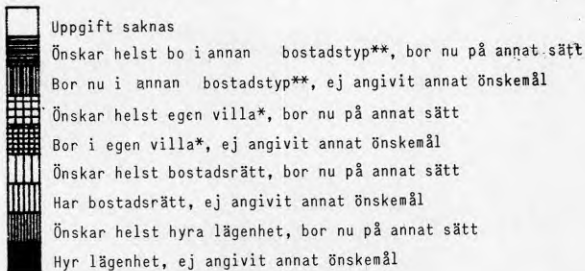
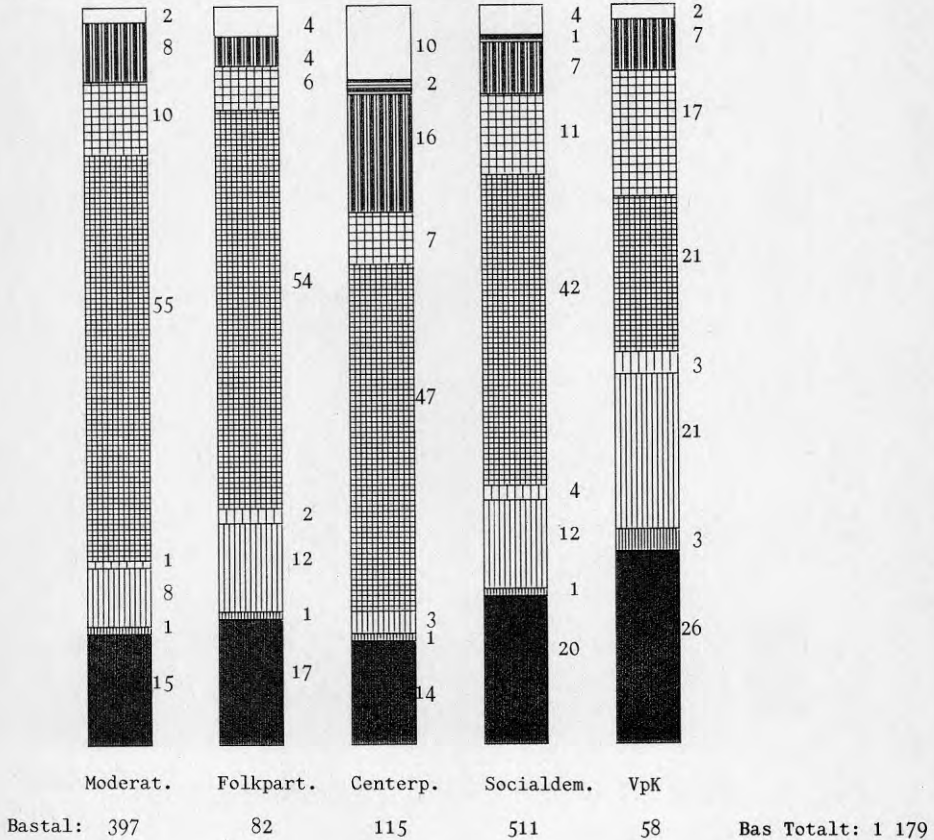
Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

BOENDEPREFERENSER I OLIKA VÄLJARGRUPPER

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla utom dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

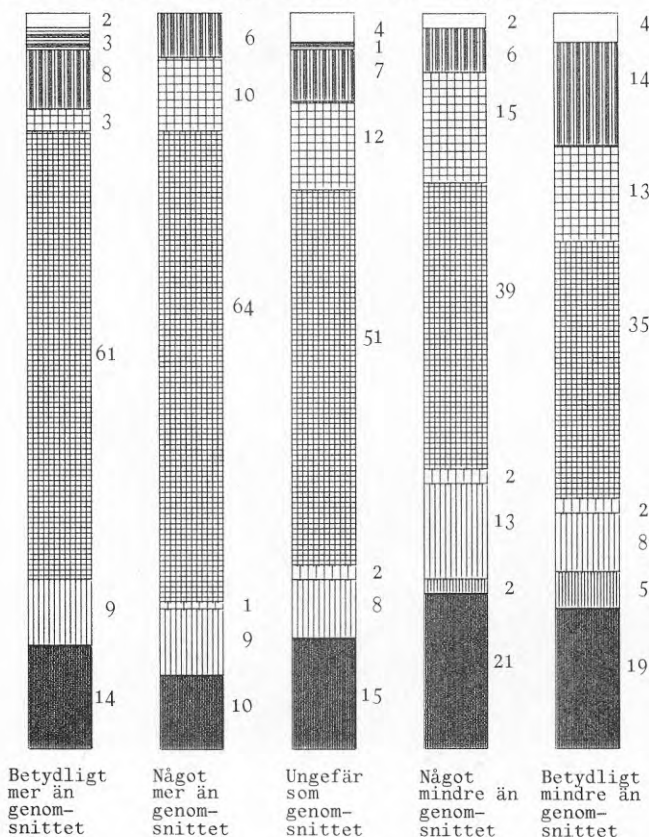
* Inkluderar även eget radhus, kedjehus

** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende etc.

BOENDEPREFERENSER BLAND HUSHÅLL MED OLIKA INKOMST

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

Bastal: 74

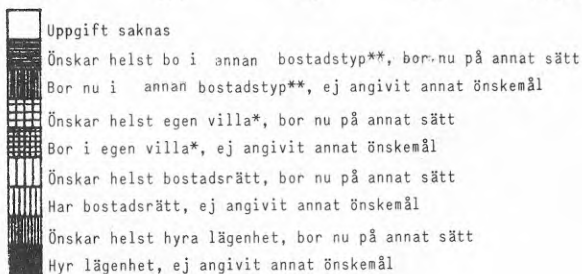
301

579

189

128

Bas Totalt: 1 271

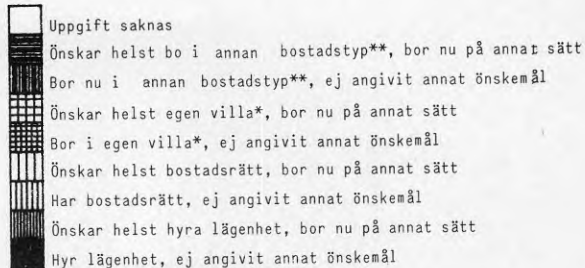
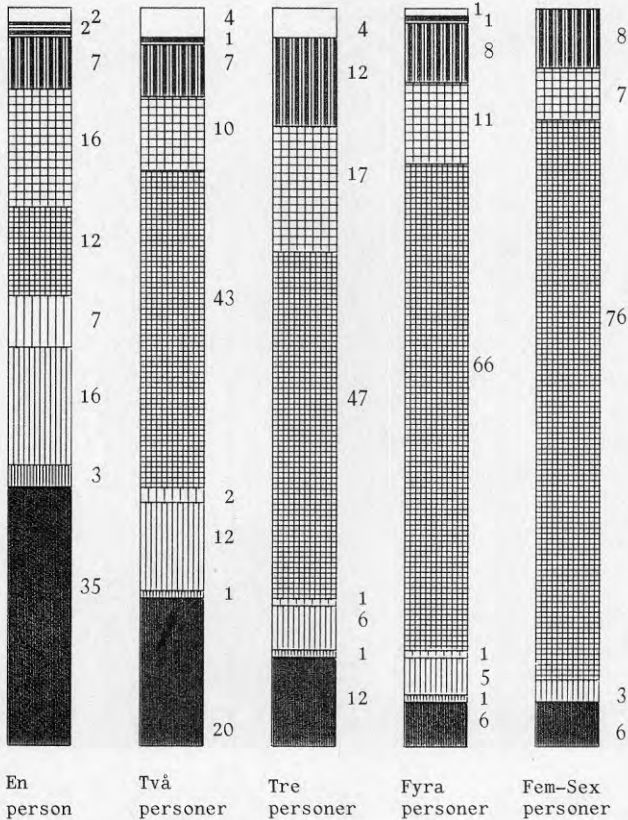
* Inkluderar även eget radhus, kedjehus

** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende etc.

BOENDEPREFERENSER I HUSHÅLL MED OLIKA STORLEK

Data ur riksurvalsundersökning genomförd av Stiftelsen för Opinionsanalyser våren 1985

Preferenser för annan bostadstyp än den nuvarande har noterats för alla dem som klart angivit att önskemålen saknar betydelse för dem just nu

* Inkluderar även eget radhus, kedjehus

** Som annan bostadstyp räknas ex. tjänstebostad, inneboende etc.

**Denna rapport hänför sig till forskningsanslag 860410-0
från Statens råd för byggnadsforskning till Torsten
Österman, Djurhamn.**

R67: 1988

ISBN 91-540-4924-5

Statens råd för byggnadsforskning, Stockholm

Art.nr: 6708067

**Abonnemangsgrupp:
X. Samhällsplanering**

**Distribution:
Svensk Byggtjänst, Box 7853
103 99 Stockholm**

Cirkapris: 33 kr exkl moms